

Hra jako prevence záškoláctví na střední škole

Ing. Hana Mrvová, DiS.

Bakalářská práce
2015

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2014/2015

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Ing. Hana Mrvová, DiS.**
Osobní číslo: **H12242**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**
Forma studia: **kombinovaná**

Téma práce: **Hra jako prevence záškoláctví na střední škole**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.

Vymezení terminologie a teoretických východisek v oblasti hry, prevence záškoláctví a sociálně pedagogické intervence.

Příprava metodiky empirické části, zpracování projektu výzkumu a stanovení výzkumného problému.

Realizace kvantitativního výzkumu formou dotazníku.

Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.

Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

FICOVÁ, Lucia. Záškoláctvo ako problém súčasnej základnej školy. Bratislava: OZ V4, 2011. ISBN 978-80-89443-06-2.

KYRIACOU, Chris. Řešení výchovných problémů ve škole. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7178-945-3.

BALVÍN, Jaroslav. Pedagogika, andragogika a multikulturalita. Praha: Radix, 2012. ISBN 978-80-86798-07-3.

PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. Pedagogický slovník. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0403-9.

KOLÁŘ, Zdeněk. Výkladový slovník z pedagogiky: 583 vybraných hesel. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-3710-2.

CHRÁSKA, Miroslav. Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1369-4.

Vedoucí bakalářské práce:

doc. PhDr. Mgr. Jaroslav Balvín, CSc.

Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce:

23. ledna 2015

Termín odevzdání bakalářské práce:

30. dubna 2015

Ve Zlíně dne 23. ledna 2015

doc. Ing. Aněžka Lengálová, Ph.D.
děkanka

Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

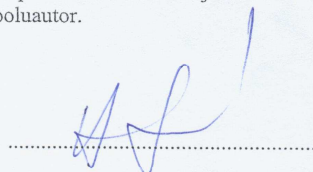
Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně ..29.4.2015

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst. 3).

(2) Odpirá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(3) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(4) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlídá k vyšší výdělku dosaženému školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Bakalářská práce se zabývá hrou jako prevencí záškoláctví na střední škole. Teoretická část popisuje základní teoretická východiska a pojmy související s tématem bakalářské práce. Podrobněji se zabývá problematikou záškoláctví, záškoláctvím s odmítáním školy, klimatem školy a třídy a konkrétní situací záškoláctví na Střední škole technické Přerov, Kouřilkova 8. Dále uvádí historii, rozdělení her, konkrétní příklady her a jejich využití ve výuce odborných předmětů. Praktická část se zabývá pohledem žáků střední školy na záškoláctví a použití hry ve výuce. Dotazníkové šetření zkoumá, zda má použití hry ve výuce vliv na absenci žáků či nikoliv a zda studenti střední školy preferují hravý přístup ve výuce. Šetření bylo provedeno na Střední škole technické, Přerov, Kouřilkova 8.

Klíčová slova: hra, prevence, rizikové chování, záškoláctví, neomluvená absence, problémový žák, klima třídy, střední vzdělávání

ABSTRACT

This bachelor thesis deals with the use of games as truancy prevention in secondary school. The theoretical part describes the basic theoretical background and concepts related to the topic of the thesis. More specifically, it deals with the problem of truancy, the truancy with rejection schools, school and class climate, and the specific situation of truancy at Prerov Technical Secondary School, Kourilkova 8. It also presents the history, the typology and specific examples of games, and their use in teaching vocational subjects. The practical part is focused on the view secondary school students for truancy and the use of games in education. The questionnaire examines whether the use of games in education has a significant impact on the lack of pupils or not, and whether secondary school students prefer a playful approach to teaching. The survey was conducted at the Prerov Technical Secondary School, Kourilkova 8.

Keywords: game, prevention, risk behavior, truancy, unexcused absence, troubled student, classroom climate, secondary education

Děkuji doc. PhDr. Mgr. Jaroslavu Balvínovi, CSc. za odborné vedení bakalářské práce, užitečné rady a příjemnou spolupráci. Děkuji Mgr. Františku Šoberovi za umožnění provést výzkum na Střední škole technické Přerov, Kouřilkova 8, dále kolegům za jejich trpělivost a poskytnutí zpětné vazby při zavádění her do výuky a také respondentům, za jejich čas, který mi věnovali při výzkumu.

„Miloval jsem učení. To, co jsem nenáviděl, byla škola. Chodil jsem za školu, abych se něco naučil.“

Eric Jensen, pedagog

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	9
I TEORETICKÁ ČÁST	11
1 K TEORETICKÝM VÝCHODISKŮM A POJMŮM	12
1.1 O STAVU VÝZKUMNÉHO TÉMATU	12
1.2 VZTAH TÉMATU K SOCIÁLNÍ PEDAGOGICE.....	15
1.3 K ZÁKLADNÍM POJMŮM.....	16
2 ZÁŠKOLÁCTVÍ	19
2.1 PROBLEMATIKA ZÁŠKOLÁCTVÍ.....	20
2.2 ZÁŠKOLÁCTVÍ S ODMÍTÁNÍM ŠKOLY	25
2.3 ZÁŠKOLÁCTVÍ NA STŘEDNÍ ŠKOLE TECHNICKÉ, PŘEROV, KOUŘÍLKOVA 8	29
3 HRA JAKO PREVENCE ZÁŠKOLÁCTVÍ	34
3.1 HISTORIE HRY	34
3.2 ROZDĚLENÍ HER	36
3.3 PRAKTICKÉ VYUŽITÍ HER VE VÝUCE ODBORNÝCH PŘEDMĚTŮ	38
II PRAKTICKÁ ČÁST	46
4 VÝZKUMNÝ PROBLÉM	47
4.1 CÍL VÝZKUMU	47
4.2 VÝZKUMNÉ OTÁZKY	48
4.3 VÝZKUMNÝ SOUBOR	48
4.4 METODA SBĚRU DAT A METODA ANALÝZY DAT	49
5 ANALÝZA VÝZKUMNÝCH DAT	50
5.1 INTERPRETACE DAT	71
5.2 DOPORUČENÍ PRO PRAXI.....	73
ZÁVĚR	74
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	75
DOKUMENTY ŠKOLY	79
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	80
SEZNAM OBRÁZKŮ	81
SEZNAM TABULEK	82
SEZNAM GRAFŮ	83
SEZNAM PŘÍLOH	84

ÚVOD

Významným problémem současného středního školství je vysoká míra záškoláctví. Záškoláctví negativně ovlivňuje studenty a může být příčinou dalších nežádoucích projevů rizikového chování. Proto považujeme za důležité se tímto tématem podrobněji zabývat a hledat možnosti snížení neomluvené absence. Záškoláctví může mít mnoho příčin vycházejících z rodinného či školního prostředí. Škola by měla být pro žáky příjemným místem, útočištěm a bezpečnou zónou, kde se nemusí bát projevit se. Záškoláctví má mnoho podob. Někdy mluvíme o záškoláctví s vědomím či s klamáním rodičů. Tato bakalářská práce se zaměřuje na záškoláctví s odmítáním školy. Zohledňuje význam školního a třídního klimatu a nabízí hru jako jednu z alternativ řešení, která by mohla přispět ke snížení intenzity záškoláctví.

Práce se vrací ke hře jako k přirozenému nástroji výchovy a vzdělávání. Hru jsme využívali k získávání poznatků už jako malé děti. Hrou jsme poznávali svět kolem nás, učili jsme se novým znalostem a dovednostem. Vše přirozeně a bez nátlaku pouze hrou. S tím, jak rosteme, tak se hra stává spíše volnočasovou aktivitou. Bakalářská práce poukazuje na možnosti použití hry ve výuce také na střední škole, kde to není příliš obvyklé. Člověk si ale rád hraje v každém věku.

První kapitola teoretické části práce se zabývá teoretickými východisky a pojmy. Zkoumá stav výzkumného tématu v literatuře, jeho vztah k sociální pedagogice, vysvětluje základní pojmy a uvádí realizované výzkumy. Druhá kapitola podrobněji zkoumá problematiku záškoláctví. Zaměřuje se především na záškoláctví s odmítáním školy. Uvádí intenzitu neomluvené a omluvené absence na Střední škole technické Přerov, Kouřilíkova 8, včetně postoje školy k této problematice. Třetí kapitola je věnována hře, její historii, typologii a praktickému využití ve výuce odborných předmětů. Hra neslouží jen jako možnost trávení volného času, ale lze také prakticky využít ve výuce odborných předmětů.

Cílem praktické části bylo zjistit názory žáků na to, zda používání her ve výuce povede ke snížení výskytu záškoláctví. Práce dále zjišťuje, jak často se žáci záškoláctví dopouštějí, co považují za jeho příčinu, jak může použití hry ovlivnit oblíbenost vyučovaného předmětu a které hry používané ve výuce žáci preferují. Na téma záškoláctví bylo provedeno několik výzkumů. Tyto výzkumy ale nezohledňovaly využití hry ve výuce. Proto jsme se na tuto problematiku podrobněji zaměřili.

K metodám použitým v teoretické části patřilo studium odborné literatury a internetových zdrojů. V praktické části jsme použili kvantitativní metodu v podobě dotazníkového šetření. Toto šetření bylo provedeno na Střední škole technické, Kouřilíkova 8, Přerov. Souhlas s poskytnutím výzkumného materiálu ve formě výročních zpráv školy a s prováděním dotazníkového šetření je součástí této práce v příloze PIV.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 K TEORETICKÝM VÝCHODISKŮM A POJMŮM

1.1 O stavu výzkumného tématu

Hra nás provází celým životem. Hrou se zabývají pedagogové, psychologové, lékaři, ale i matematici. Využití hry ve výchově a vzdělávání není nic nového. Avšak hru často považujeme za věc samozřejmou a jasnou, a tak s ní často neumíme efektivně pracovat pro dosažení pedagogických cílů (Činčera, 2007, s. 7). Nabízí se řada publikací obsahující hry s nejrůznějším výchovně vzdělávacím potenciálem. Knihy jsou určeny pro rodiče, učitele, speciální pedagogy, sociální pedagogy a psychology. Svůj obsah pak mají upravený podle toho, jaké věkové kategorii a jaké skupině osob jsou určeny. Například kniha od Ivy Marákové *Pranostiky a hry na celý rok* (Maráková, 2006) je určena dětem předškolního a mladšího školního věku s tematickým zaměřením na pranostiky a počasí. Literatury pro starší školní věk a období adolescence již na našem trhu mnoho nenajdeme.

Publikací, které řeší záškoláctví je méně. Autoři se věnují problematice rizikového chování mládeže, sociálně patologickým jevům či kriminalitě. Záškoláctví je v těchto publikacích řešeno spíše okrajově v samostatné kapitole. Současný stav vysoké absence žáků ukazuje na potřebu věnovat se této problematice podrobněji.

O stavu výzkumného tématu v literatuře a dokumentech

Pojetím dramatické výchovy se zabýval již Jan Amos Komenský ve své knize *Schola Ludus seu Encyclopaedia viva (Škola hrou neboli Živá encyklopedie)* (Komenský, 1656 cit. podle Helcl, 2012)¹. Podstatou a významem hry, včetně jejího terminologického zařazení, se zabýval holandský historik Johan Huizinga v knize *Homo Ludens* (Huizinga, 1971). Kniha rozsáhle pojednává o kulturním významu hry ve vztahu k filozofii a umění. Autor se zaměřuje na hru z různých pohledů, hledá nejvhodnější definici hry, pohlíží na kulturní vazby pojmu hra ve světových jazycích a dále poukazuje na spojení hry například s právem, válkou, věděním nebo básnictvím (Huizinga, 1971).

---

¹ *Schola Ludus seu Encyclopaedia viva (Škola hrou neboli Živá encyklopedie)* je publikace od Jana Amose Komenského. Ve světě existují pouze čtyři výtisky původního prvního vydání z roku 1656, přičemž jeden výtisk se nachází v Muzeu Komenského v Přerově (Helcl, 2012).

Rozsáhlý přehled her, včetně konkrétních návodů na realizaci nalezneme v knize od Hannse Petillon *1000 her pro školy, kroužky a volný čas* (Petillon, 2013). Autor zde rozděluje hry do dvou skupin. První skupinou jsou tzv. play, čímž má na mysli hravé zacházení se situacemi všedního dne. Druhou skupinou jsou tzv. games, což jsou strukturované hry. Tuto skupinu dále dělí do třech kategorií: hry pro nácvik jednání při řešení problémů, hry pro nácvik strategií při procvičování a hry na rozvoj sebepojetí a sociálního chování. (Petillon, 2013, s. 25)

Další skupinou jsou hry pro výchovu a výuku prožitkem. Přesto, že se jedná spíše o hry použitelné v přírodě či v tělocvičnách, tak některé z nich můžeme použít pro výuku ve třídách. Autoři nabízí zajímavé seznamovací, zahřívací a kontaktní hry. Použití pohybového typu hry může osvěžit výuku a pomoci znovu upoutat pozornost dětí. Návodů na tyto hry nalezneme například v knihách od Jana Neumana *Dobrodružné hry a cvičení v přírodě* (Neuman, 2007) a *Překážkové dráhy, lezecké stěny a výchova prožitkem* (Neuman, 1999). Významnou publikací věnující se také zážitkové pedagogice je kniha *Fond her: 52 nejlepších her z akcí a kurzů* (Instruktoři Brno, 2007).

Se záškoláctvím úzce souvisí klima třídy. Problematika třídního klimatu je popsána v publikaci *Třídní klima a školní klima* (Čapek, 2010) od Roberta Čapka. Autor v této knize uvádí, že se učitelé bojí vzděláváním bavit své žáky. Zábavnější činnosti zařazují, až když zbyde čas. Poukazuje na to, že na základních školách se běžně využívá hra ve výuce a nikdo se nad tím nepozastavuje. Na druhém stupni základních škol a na středních školách to již obvyklé není. Upozorňuje na to, že děti se ve škole neučí, ale mají spíše šestihodinovou pracovní dobu, kdy musí sedět v lavicích, poslouchat a zapisovat probíranou látku. Použitím hry ve výuce lze žáky aktivizovat a motivovat. Čapek dále uvádí, že herní činnost patří do procesu vzdělání ve všech oborech. (Čapek, 2010, s. 40-41)

Návodů na praktické využití hry ve vyučování a práci se skupinou nalezneme v knize *Moderní vyučování* (Petty, 1996), jejímž autorem je anglický pedagog Geoffrey Petty. Kniha je zaměřena na přípravu učitele na vyučování. Věnuje se motivaci studentů, metodám učení, učebním pomůckám a plánování vyučovací hodiny.

Konkrétní návody na skupinové vyučovací metody nalezneme v knize *Metody aktivního vyučování* (Sitná, 2009) od autorky Dagmary Sitné. Kniha rozsáhle pojednává o charakteristice skupinové práce, problémech při zapojení neaktivních a velmi aktivních

žáků do týmů. Bakalářská práce čerpá z této publikace informace o skupinové výuce a o jejím praktickém využití ve třídě.

Problematikou záškoláctví se zabývá menší množství odborné literatury. Záškoláctví je podrobně popsáno v knize *Řešení výchovných problémů ve škole* (Kyriacou, 2005). Autorem této odborné publikace je Angličan Chris Kyriacou. Kniha nám poskytuje terminologii týkající se záškoláctví, uvádí kategorie záškoláctví, pohlíží na problematiku v širším kontextu. Autor v knize poukazuje na výzkumy, které proběhly ve Velké Británii, a shrnuje poznatky z nich vyplývající.

Obsáhlou publikací, která také pojednává o záškoláctví je *Záškoláctvo ako problém súčasnej základnej školy* (Ficová, 2011) od slovenské autorky Lucie Ficové. Publikace shrnuje problematiku záškoláctví, uvádí zakotvení problematiky v legislativních dokumentech Slovenské republiky. Součástí této publikace je rozsáhlý výzkum záškoláctví na základních školách.

Další slovenskou autorkou, jež se zabývá záškoláctvím je Zlatica Bakošová. Ve své publikaci *Sociálna pedagogika ako životná pomoc* (Bakošová, 2005) se zabývá záškoláctvím v kapitole 4.3 *Záškoláctvo a šikanovanie v škole a možnosti intervencie a prevencie*. Opět se zde věnuje charakteristice, typologii a příčinám záškoláctví. Přínosem této knihy pro bakalářskou práci je návrh možných řešení problematiky záškoláctví a vymezení vztahu sociální pedagogiky a záškoláctví.

Z českých publikací se problematikou záškoláctví okrajově zabývá kniha *Efektivní včasná diagnostika rizikového chování u adolescentů* (Dolejš, 2010) od Martina Dolejše. Kniha je věnována problematice rizikového chování. Záškoláctví je zde uvedeno jako jedna z forem rizikového chování. Z této knihy jsme čerpali v problematice rizikového chování.

Významným dokumentem je *Národní strategie primární prevence rizikového chování dětí a mládeže na období 2013 až 2018* (MŠMT, 2013a). Tento dokument vydalo Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. Uvádí v něm systém prevence rizikového chování v České republice a cíl strategie. Součástí této strategie je příloha č. 11, která je věnována záškoláctví. Uvádí konkrétní rizikové faktory a navrhuje, jakým způsobem postupovat při zjištění záškoláctví.

Realizované výzkumy na dané téma

Realizované výzkumy jsou z oblasti záškoláctví. Z oblastí využití hry ve výuce jako prevenci záškoláctví zatím žádné výzkumy provedeny nebyly.

Výzkum na téma *Sociologický výzkum zaměřený na analýzu podoby a příčin segregace dětí, žákyň, žáků a mladých lidí ze socio-kulturně znevýhodňujícího prostředí* byl realizován v termínu září 2008 – leden 2009. Jejím zadavatelem bylo Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky a řešitelem byla firma GAC spol. s.r.o.

Výzkum na téma *Záškoláctvo z pohľadu triedneho učiteľa* provedla Lucie Ficová a výstupy z něj nalezneme v publikaci *Záškoláctvo ako problém súčasnej základnej školy* (Ficová, 2011).

Výzkum na téma *Stav a príčiny záškoláctví na zvláštních školách*, kterou provedl Miroslav Vocílka a výstupy z něj nalezneme ve stejnojmenné publikaci *Stav a příčiny záškoláctví na zvláštních školách* (Vocílka, 1998).

1.2 Vztah tématu k sociální pedagogice

Hra jako prevence záškoláctví má úzký vztah k sociální pedagogice. „Sociální pedagogika se zaměřuje na každodennost života jedince, na zvládání životních situací bez ohledu na věk, akcentuje ochranu jedince před rizikovými vlivy a iniciuje takové změny v sociálním prostředí, které se snaží uvádět do souladu individuální potřeby a zájmy jedince s možnostmi společnosti.“ (Kraus, 2008, s. 46)

Pokud tedy mluvíme o záškoláctví, myslíme tím jeden z významných druhů rizikového chování ve škole. Použitím hry ve výuce pak můžeme navodit pozitivní změny v sociálním prostředí. Záškoláctví je významným sociálním problémem současné školy, který je potřeba řešit. Neřešená neomluvená absence žáka ve škole může mít za následek další rizikové chování jako například agresí, drobné krádeže, vandalismus, gambling či užívání návykových látek.

Jedna z kompetencí sociálního pedagoga ve škole je pomoc dětem, které vynechávají školní docházku, tedy pomoc záškolákům, jejich rodičům a škole. Školu zde zmiňujeme, protože se záškoláctvím také souvisí klima školy a neúspěch ve škole. Sociální pedagog pomáhá záškolákovi ujasnit si své chování a přijmout odpovědnost za své činy. Ve školním

prostředí musí sociální pedagog vytvořit prostředí bez strachu a napětí pro všechny děti tak, aby do školy chodily rády a zažívaly zde pocit úspěchu. Použití hry může pomoci zapojit sociálně problémové žáky do výuky a motivovat je v dalším studiu. Jeho úlohou je všimnout si sociálně problémových žáků. Cílem hry je motivovat žáky, zapojit je do hry, nadchnout je a předcházet tak příčinám záškoláctví, které vychází ze školního prostředí. Sankce a tresty využíváme raději minimálně, protože záškoláctví spíše posilní, než omezí. (Bakošová, 2005, s. 141)

Záškoláctví se dopouští děti z různých rodin. Speciální skupinou jsou děti ze sociálně znevýhodněných rodin. Sociální pedagog může napomoci chápat rodičům významnost vzdělání pro jejich děti. Rozdíl oproti základní škole je zde ten, že žáci již nemají školní docházku povinnou. Záleží tedy na nich, jaký obor vzdělání si vyberou. Příčinou záškoláctví s vědomím rodičů je například hlídání mladších sourozenců či pomáhání doma. Úkolem sociálního pedagoga pak je pedagogicky zasáhnout a rodičům vysvětlit důsledky, která má toto chování na výsledky žáka ve škole. Specifickou skupinou jsou žáci ve věku nad osmnáct let. Tato skupina žáků si již může psát omluvenky do školy sama. Tato kategorie se netýká jen třetích či čtvrtých ročníků střední školy. S osmnáctiletými a staršími žáky se setkáváme i v prvních ročnících. Žáci již zažili pocity neúspěchu na jiných školách a nastupují opětovně do školy, třebaže si zvolili jiný obor studia. Někteří z nich v době nástupu na střední školu ani nebydlí se svými zákonnými zástupci. Žáci této kategorie potřebují zvláštní sociálně pedagogickou péči. Na předchozích školách se dopouštěli záškoláctví anebo jiného rizikového chování a tyto zkušenosti přenáší na novou školu. Do prvního ročníku nastupují s motivací něco změnit.

1.3 K základním pojmům

Základními pojmy, jež se prolínají celou bakalářskou prací, jsou: hra, prevence, rizikové chování, záškoláctví, neomluvená absence, problémový žák, klima třídy a střední vzdělávání.

Hra je forma činnosti, která se liší od práce i od učení. Hra je jednou ze základních činností, která člověka provází celý život. (Kolář, 2012, s. 49)

„Hra je dobrovolná činnost, která je vykonávána uvnitř pevně stanovených časových a prostorových hranic, podle dobrovolně přijatých, ale bezpodmínečně závazných pravidel,

kteřá má svůj cíl v sobě samé a je doprovázena pocitem napětí a radosti a vědomím „jiného bytí“, než je „všední život“. (Huizinga, 1971, s. 33)

„Pojmem **prevence** rozumíme všechna opatření směřující k předcházení a minimalizaci jevů spojených s rizikovým chováním a jeho důsledky.“ (MŠMT, Národní strategie primární prevence rizikového chování dětí a mládeže, 2013a, s. 8)

„Pojem **rizikové chování** zahrnuje rozmanité formy chování, které mají negativní dopady na zdraví, sociální nebo psychologické fungování jedince a/nebo ohrožují jeho sociální okolí.“ (MŠMTa, Národní strategie primární prevence rizikového chování dětí a mládeže, 2013, s. 9)

Termín rizikové chování je podle Dolejše (2010, s. 23) „souhrn vnějších projevů, aktivit a reakcí adolescenta, které jsou nebezpečné a jež vykazují zvýšený výskyt negativních důsledků pro aktéra a pro jeho sociální okolí.“ Do kategorie rizikového chování řadíme také záškoláctví.

Pojem **záškoláctví** definuje Zdeněk Martínek jako „úmyslné zameškávání školního vyučování, kdy žák o své vlastní vůli, ve většině případů bez vědomí rodičů, nechodí do školy a neplní školní docházku.“ (Martínek, 2009, s. 97)

„Záškolák je žák, který nemá pro absenci legální důvod (neomluvená nepřítomnost).“ (Kyriacou, 2005, s. 44)

S tímto pojmem také souvisí **neomluvená absence** ve výuce. Když mluvíme o omluvené absenci jako o omluvené nepřítomnosti žáka, myslíme tím situaci, kdy žák nebyl ve škole, ale svou absenci měl řádně omluvenou (Kyriacou, 2005, s. 44). „Neomluvená nepřítomnost je nepřítomnost, k níž učitel nebo jiný oprávněný zástupce školy své svolení nedal. Sem patří veškeré nevysvětlené a neoprávněné absence.“ (Kyriacou, 2005, s. 44)

„**Problémový žák** je žák, který se svým chováním, přístupy k učební činnosti, ke spolužákům, k učitelům vymyká z běžných norem ve skupině, ve třídě.“ (Kolář, 2012, s. 107)

Pokud chceme zlepšit hrou docházku žáků a studentů do školy, musíme zlepšit třídní klima. „**Třídní klima** je souhrn subjektivních hodnocení a sebehodnocení vnímání, prožitků, emocí a vzájemného působení všech účastníků, které v nich jako ve spolutvářících a konzumentech vyvolávají edukační i jiné činnosti v daném prostředí.“ (Čapek, 2010, s. 13)

Termín **střední vzdělávání** uvádí zákon č.561/2004 Sb. Podle tohoto zákona „střední vzdělávání rozvíjí vědomosti, dovednosti, schopnosti, postoje a hodnoty získané v základním vzdělávání důležité pro osobní rozvoj jedince. Poskytuje žákům obsahově širší všeobecné vzdělání nebo odborné vzdělání spojené se všeobecným vzděláním a upevňuje jejich hodnotovou orientaci. Střední vzdělávání dále vytváří předpoklady pro plnoprávný osobní a občanský život, samostatné získávání informací a celoživotní učení, pokračování v navazujícím vzdělávání a přípravu pro výkon povolání nebo pracovní činnosti.“ (Česko, 2004, s. 10279)

2 ZÁŠKOLÁCTVÍ

Záškoláctví se vyskytuje na všech typech středních i základních škol. Liší se jen intenzita a typ záškoláctví. Jedná se o záměrné porušení školního řádu, kdy žák úmyslně zanedbává školní docházku. Při záškoláctví žák porušuje nejenom školní řád, ale také školský zákon.

Podle školského zákona jsou žáci povinni docházet do školy nebo školského zařízení a vzdělávat se. Tato povinnost souvisí se základním právem každého na vzdělání, které uvádí listina základních práv a svobod, čl. 33 (Listina základních práv a svobod, 1997, s. 160). Toto právo ale nelze chápat absolutně a je možné domáhat se ho pouze s ohledem na platné zákony. Školský zákon §2 uvádí, že žáci jsou spoluodpovědní za své vzdělání (Katzová, 2008, s. 3). Žáci tedy mají právo na vzdělání, ale musí dodržovat určitá pravidla daná zákonem a školou. Tyto pravidla nám také objasňují to, co lze považovat za záškoláctví a co nikoliv. Po přijetí žáka na střední školu je žák povinen dodržovat školní řád, předpisy a pokyny školy.

Zákonní zástupci nezletilých žáků jsou podle §22 školského zákona povinni informovat školu při zdravotní indispozici či jiném závažném důvodu nepřítomnosti žáka ve vyučování. Absence žáka musí být následně řádně doložena zákonnými zástupci nejčastěji třídnímu učiteli nebo mistrovi odborného výcviku. Obdobně je to u zletilých žáků, kteří jsou také podle školského zákona povinni informovat školu o zdravotních obtížích či jiných závažných skutečnostech a dokládat důvody své nepřítomnosti. Konkrétní podmínky pro omlouvání absence upravuje škola ve školním řádu. (Katzová, 2008, s. 113)

V České republice je povinná devítiletá školní docházka. Tato povinnost přechází na zákonné zástupce žáka. Ti musí zajistit, aby žák řádně docházel do školy. Za nesplnění či zanedbávání této povinnosti mohou být zákonní zástupci sankcionováni podle zákona o přestupcích č. 200/1990 Sb. §31 až do výše 3000 Kč. Povinná školní docházka je obvykle splněna již na základní škole. Nemusí to tak být ale vždy. Pokud je žák přijat na střední školu v době plnění povinné školní docházky, tak pokračuje v plnění školní docházky na střední škole, nejvýše však do sedmnácti let věku. Je zřejmé, že k porušení plnění povinné školní docházky může dojít také na střední škole. (Česko, 1990, s. 815; Česko, 2004, s. 10274-10275)

V rámci rodičovské odpovědnosti vymezené v zákoně č. 89/2012 Sb. jsou rodiče povinni pečovat o dítě, především o jeho zdraví, tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj. Rodič je dále povinen zajišťovat výchovu a vzdělání dítěte po celou dobu trvání rodičovské

odpovědnosti, tedy od narození dítěte až do nabytí plné svéprávnosti. Pro zajištění řádné výchovy a vzdělání mají rodiče právo usměrňovat své dítě výchovnými opatřeními a dítě je povinno se těmito opatřeními řídit. (Česko, 2012, s. 1120)

Problematika záškoláctví úzce souvisí s mravním ohrožováním výchovy mládeže. Jak jsme již uvedli, rodiče jsou povinni pečovat o mravní vývoj dítěte. Podpora dítěte v záškoláctví ve smyslu vedení k zahálčivému nebo nemravnému životu a o dítě nepečovat v souvislosti s rodičovskou zodpovědností, může vést k odnětí svobody až na dvě léta. (Česko, 2009, s. 398-399)

Záškoláctví je významným rizikovým chováním žáků. Dětem a mládeži je umožněno studovat rozmanité obory technického nebo humanitního zaměření. Toto právo na vzdělání je svázáno s povinností žáků navštěvovat školu. Pokud toto nedodržují, mohou být sankcionováni jak žáci, tak i jejich rodiče. Následky záškoláctví mohou být ničující jak pro žáka, tak pro jeho rodinu.

2.1 Problematika záškoláctví

Záškoláctví je jedním z projevů rizikového chování mládeže. Jedná se o záměrnou absenci v povinné teoretické a praktické výuce s vědomím či bez vědomí rodičů, kdy žák pro tuto nepřítomnost nemá žádný legitimní důvod a není schopen doložit důvod své nepřítomnosti.

Záškoláctví se výrazněji objevuje především na druhém stupni základních škol a na středních školách. Žáci středních škol pochází z různých rodinných poměrů a mají také vybudovány rozdílné sociální návyky. Zároveň pociťují nově nabitou svobodu při příchodu na střední školu. Zde se žáci v prvním ročníku zvoleného oboru setkávají se svými staršími spolužáky, kteří jim předávají další „záškolácké zkušenosti“. Potřeba intenzivně řešit problematiku záškoláctví ve třídě spočívá také ve vlivu absence žáka na celou třídu. Tolerance záškoláctví ve třídě ze strany třídního učitele vede k následnému zvýšení absentérství ve třídě. Záškoláctví má vliv i na okolní společnost a souvisí s dalším rizikovým chováním, například gamblingem a šikanou. Projevem záškoláctví ve společnosti je například získání špatných učebních návyků a s tím jsou spojeny špatné studijní výsledky, dále lhaní, útoky z domova a zvýšení kriminality. Delší neomluvená nepřítomnost žáka ve škole má za následek podmíněné vyloučení či vyloučení ze školy.

Typologie záškoláctví

Zdeněk Martínek (2009, s. 97) rozlišuje dvě skupiny záškoláctví: účelové záškoláctví a záškoláctví impulzivního charakteru. Do první skupiny řadíme případy, kdy žák dopředu ví, že na daný předmět nepůjde. Důvodem může být strach z učitele, z písemné práce, ze zkoušení nebo zapomenutý úkol. Do této skupiny řadíme také neoblíbenost předmětu. Jedná se o předem plánované a promyšlené záškoláctví s konkrétním cílem. Žáci středních škol se někdy takticky vyhýbají konkrétní písemce, aby tzv. „zjistili, co tam bylo“. Následně se na písemnou práci připraví a další hodinu získají lepší známku. Tato situace nastává v případě, že vyučující zadání písemných prací nemění. Této situaci se dá předcházet strategickou změnou otázek v písemné práci či ústním zkoušením. (Martínek, 2009, s. 97)

Do druhé skupiny řadíme případy, kdy žák prvotně plánoval jít do školy, jedná nepromyšleně a bez předchozího plánu. Spouštěčem zde může být vliv party, konflikt se spolužákem či s učitelem. Žák impulzivně odchází během vyučování. Školní řád tento případ nazývá svévolné opuštění školy. Třídní učitel o odchodu žáka neví anebo z důvodu dramatické situace není schopen odchodu žáka zabránit. Záškoláctví impulzivního charakteru může být velmi nenápadné a může trvat více dní, aniž by ho rodiče či třídní učitel zaregistroval. Pokud rodiče pravidelně nekontrolují studijní průkaz žáka, tak si ani nemusí povšimnout nenápadných přibývajících omluvenek typu „lékař, rodinné důvody“. I když školský zákon uvádí, že žák musí dokládat důvod své nepřítomnosti, provádění v praxi bývá často odlišné. (Martínek, 2009, s. 97)

Zlatica Bakošová (2008, s. 142-143) uvádí podrobnější charakteristiku záškoláctví. Rozlišuje devět pohledů na záškoláctví. Záškoláctví jako porušení sociální normy, za níž je považováno porušení povinnosti dítěte navštěvovat školu a povinnosti zákonných zástupců dítěte do školy posílat. Záškoláctví jako reaktivní akt je typem záškoláctví, které vzniklo jako okamžitá reakce na nepříjemnou situaci. Záškoláctví jako zábava je typické pro mladistvé, kteří se snadno nechají strhnout partou. V době vyučování raději navštěvují herny, bary, posedávají v parku nebo se jen tak potulují v ulicích. Záškoláctví jako výbuch je reakce na dlouhodobé problémy dítěte, které dítě řeší následným opuštěním školy. Záškoláctví u dětí ze sociálně znevýhodněného prostředí je typické pro rodiny s dětmi, které pochází z chudých, problémových a zaostalých rodin bez vzdělání, či s nízkým dosaženým stupněm vzdělání. Rodiče samotní mají problémy, které neumí řešit, ty pak přenáší na děti, které jsou deprimované. Děti často suplují rodiče, musí se starat o mladší

sourozence nebo zabezpečovat chod domácnosti. Záškoláctví u celkově problémových dětí je jeden z dalších projevů problémů chování. Toto dítě má problémy s dodržováním disciplíny, společenským chováním, lže, krade, neplní si školní povinnosti nebo má problémy s prospěchem. Příčinou tohoto typu záškoláctví může například být nenaplnění emocionálního vztahu s rodiči. Záškoláctví jako reakce na složitou životní situaci se vyskytuje u dětí, které hůře snášejí složité životní situace. Může se jednat o přechod dítěte na jinou školu, změna bydliště, rozvod rodičů, nedůslednost či nepřiměřené požadavky rodičů na dítě. Záškoláctví jako motiv prožít něco příjemnějšího se vyskytuje také u mládeže s dobrým prospěchem. Cílem tohoto typu záškoláctví je změna, dítě chce vyzkoušet něco příjemnějšího než je výuka ve škole. V tomto případě se jedná často o tzv. „skryté“ záškoláctví, kdy dítě předstírá různé choroby, aby nemuselo do školy. Posledním typem záškoláctví je záškoláctví jako individuální úzkost. Zde se jedná již o patologickou formu záškoláctví. Dítě trpí vnitřní úzkostí a fobií ze školy, i když už do školy ani nedojde. (Bakošová, 2008, s. 142-143)

Kyriacou (2005, s. 44-45) rozlišuje pět typů chování, které můžeme považovat za záškoláctví: „Pravé záškoláctví, záškoláctví s vědomím rodičů, záškoláctví s klamáním rodičů, odmítání školy a útky ze školy.“ U pravého záškoláctví žák do školy vůbec nechodí a rodiče si toho nejsou vědomi. Žáci střední školy tento typ záškoláctví dokáží provádět opravdu precizně. Například se nechají dovézt rodičem ke škole, počkají, až rodič odjede a pak do školy nedojdou. Při kontaktování rodičů (případně zákonných zástupců) pak tito nevěří, jak je to možné, že jejich dítě není ve škole, když ho tam ráno vezli. Důvody mohou být různé, jak jsme již uvedli výše podle Bakošové (2008, s. 142-143). (Kyriacou, 2005, s. 44-45)

Další dva typy záškoláctví je někdy těžké rozlišit. Jedná se o záškoláctví s vědomím a s klamáním rodičů. U záškoláctví s vědomím rodičů, rodiče (případně zákonní zástupci) o absenci žáka vědí. Zároveň jsou si vědomi, že dítě nemá k absenci oprávněný důvod. Dítě zůstává doma, aby pomáhalo s domácími pracemi nebo se staral o nemocného sourozence. Někteří rodiče nemají kladný přístup ke škole, dítě litují nebo jsou slabí ve výchově a tak ho nechají doma, například když má narozeniny. U rodičů, kteří mají vysoké požadavky na výsledky žáka, se zase můžeme setkat s případem, kdy se žák nestihl naučit na významnou písemku a rodiče ho raději nechají doma, aby nedostal špatnou známku. Písemku si tímto posune a napíše si ji později. (Kyriacou, 2005, s. 44-45)

U záškoláctví s klamáním rodičů dítě přesvědčuje rodiče o tom, že je mu nevolno a nemůže tak jít do školy. Rodiče příliš nepátrají, jak moc dítěti ve skutečnosti je či není dobře, nevezmou ho k lékaři. Někdy jsou s dítětem zajedno a ve skutečnosti ani podvedeni nejsou. Útěky ze školy jsou interním záškoláctvím. Žák do školy ráno dojde, účastní se vyučování a v průběhu dne na některou z hodin odejde buďto zcela mimo školu anebo zůstává v areálu školy. Někdy může zůstat tento typ záškoláctví neodhalen díky nepozornosti vyučujícího při kontrole absence ve třídě a zápisu do třídní knihy na začátku hodiny, obzvláště u tříd s více žáky. (Kyriacou, 2005, s. 44-45)

Kategorie odmítání školy zahrnuje žáky, kteří trpí školní fobií či depresemi ze školy a docházka do školy jim dělá psychické potíže. Tato kategorie nám může odhalit další skryté problémy, které má žák ve škole. Žák může být šikanován, není přijat třídním kolektivem, nezvládá probíranou látku, má strach z vyučujícího apod. Zde je již potřeba odborné intervence školního psychologa. (Kyriacou, 2005, s. 44-45)

Příčiny záškoláctví

I přes rozdílný pohled na typologii záškoláctví, shledáváme v typologiích společný cíl a to je definovat co vše považujeme za záškoláctví. Typologie vychází a zároveň poukazuje na příčiny záškoláctví. Martínek (2009, s. 97-101) rozlišuje tři základní skupiny příčin záškoláctví: „Trávení volného času a vliv party, vliv rodinného prostředí a negativní vztah ke škole.“ Způsob trávení volného času a vliv party jsou významnou příčinou záškoláctví u mladistvých. Mladiství mají tendence sdružovat se a vytvářet skupiny vrstevníků tzv. party. Pro party je typické přizpůsobení se převažujícím či dominantním názorům skupiny, které zahrnují druh hudby, způsob vyjadřování, úprava zevnějšku, postoj ke škole, k práci, k alkoholu, cigaretám a drogám a obecně k trávení volného času. Parta má svého vůdce, k němuž ostatní členové vzhlíží a snaží se ho napodobit. Členové party se obvykle dobře znají, pocházejí ze stejné čtvrti. Některé party inklinují k patologickému chování a pobyt ve škole nahrazují „pobytem v ulicích“, jak sami žáci někdy nazývají. Kriminalita mládeže má často kořeny právě v záškoláctví (Martínek, 2009, s. 100). Z tohoto důvodu považujeme záškoláctví za rizikové nejenom pro žáka samotného, ale také pro společnost, ve které žije.

Vliv rodinného prostředí považujeme za další významnou příčinu záškoláctví. Rodina je významným faktorem působícím na dítě. Dítě je ovlivňováno jak přehnanou, tak současně

nízkou péčí. Přehnaná péče souvisí s vysokými nároky rodičů na mladistvého. Ten je přetěžován a je pod vysokým tlakem. Od mladistvého je očekáván úspěch a dobré známky. Když tomu tak není, může být frustrován (Martínek, 2009, s. 99-100).

Velký počet středních škol umožňuje žákům dostat se na maturitní obory bez přijímacích zkoušek, i když jejich výsledky ze základních škol tomuto neodpovídají. Žák, který není schopen zvládat učivo maturitního oboru je frustrován neúspěchem, není schopen svěřit se rodičům a dopouští se záškoláctví. Tento neúspěch může vést až k negativnímu vztahu ke škole. Při nízkém zájmu rodičů mladistvý hledá v partě zázemí, potřebuje být pochopen. Mladistvý má pocit, že na něm rodičům nezáleží a může si dělat vše, co uzná za vhodné.

Rodiče mohou zabránit záškoláctví pravidelnou kontrolou školní činnosti a výsledků, avšak u mladistvých je toto již komplikovanější. Způsob a kvalitu výchovy tedy považujeme za významný faktor pro vznik či prevence záškoláctví. (Martínek, 2009, s. 99-100)

Negativní vztah ke škole si může žák vybudovat z různých důvodů. Nejenom při nezvládnutí rozsahu výuky zvolené školy, jak jsme již zmínili výše. Další příčinou může být nevhodně zvolený studijní nebo učební obor střední školy. Žáka obor nebaví, nemotivuje ho k učení, nerozumí probírané látce. Tato situace může nastat, když obor vybírají za dítě rodiče, nerespektují názor dítěte. Záškoláctví se mohou dopouštět také velmi nadaní a chytrí žáci, které s učením nemají problém. Naopak se ve škole nudí, hodina jim připadá nezajímavá. Žák je ze strany spolužáků zesměšňován nadávkami typu „šprt, šplhoun“ (Martínek s. 97-98).

Další skupinou, která bývá svými spolužáky odmítána, jsou mentálně či zdravotně postižení žáci, žáci se specifickými poruchami učení a chování a také žáci pocházející z odlišného kulturního prostředí. Dobrá integrace žáků je významným krokem pro pohodové klima třídy, respektive školy.

Obdobně shrnuje příčiny záškoláctví Ficová. Ta uvádí tři významné oblasti záškoláctví: „Záškoláctví jako reakce na školní prostředí, záškoláctví jako reakce na rodinné prostředí a záškoláctví jako reakce na (ne)aktivní trávení volného času.“ (Ficová, 2011, s. 18-23)

Kyriacou (2005, s. 51) doplňuje předchozí příčiny ještě o skupinu příčin vycházející z individuální patologie nebo poruchy osobnosti. Do této skupiny řadí žáky, kteří mají nízké sebevědomí, špatné společenské dovednosti, snížené studijní schopnosti, zvláštní vzdělávací potřeby, ve škole se špatně sebeovládají a trpí poruchou pozornosti. Tito žáci

vyžadují individuální přístup učitele a v některých případech je jim přidělen asistent pedagoga. (Kyriacou, 2005, s. 51)

2.2 Záškoláctví s odmítáním školy

Záškoláctví s odmítáním školy je někdy těžké odlišit od ostatních typů záškoláctví. Bez podobnějšího pochopení konkrétní situace žáka nemůžeme hodnotit, co je příčinou záškoláctví a o jaký typ záškoláctví se jedná. Pro rozlišení záškoláctví s odmítáním školy od pravého záškoláctví nám mohou pomoci následující pravidla: „Žáci, kteří odmítají školu, se před rodiči svou absenci nepokoušejí utajit, jejich absence trvá týdny nebo měsíce, často se dobře učí, mají profesionální cíle a jejich chování je většinou bezproblémové.“ (Heyne, David a Stephanie Rollings, 2002 cit. podle Kyriacou, 2005, s. 52)

Příčiny odmítání školy vidíme primárně v negativním vztahu ke škole. Příčiny můžeme hledat také v rodinném prostředí či ve vlivu party. Rodina silně ovlivňuje postoj mladistvého ke škole. U dítěte, které je vychováváno k odmítání školy, k nerespektování autority učitele můžeme předpokládat, že si tento postoj přenesou také na střední školu. Postoje rodičů typu „K čemu Ti ta škola bude, život tě naučí!“ pravděpodobně nebudou u dítěte budovat kladný vztah ke studiu.

Kyriacou (2005, s. 45) řadí mezi nejzávažnější příčiny záškoláctví s odmítáním školy šikanu mezi žáky, či učitelem a žákem, nefungující mezilidské vztahy, případně špatné přizpůsobení při přechodu ze základní na střední školu. Dále také pocity nejistoty vyplývající z dlouhodobého neúspěchu žáka, deprese nebo školní fobie. Školní fobie je nejzávažnější formou negativního vztahu ke škole. „Jedná se o psychickou poruchu, která je vyvolána nepřiměřeným strachem a úzkostí z různých předmětů, osob či situací vázaných na školní prostředí.“ Martínek (2009, s. 98) Naopak méně závažnou podobou záškoláctví s odmítáním školy je záškoláctví vycházející z negativního vztahu ke škole. Ficová (2011, s. 18) tento typ záškoláctví nazývá záškoláctví jako reakce na školní prostředí.

Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy vydalo rámcový koncept pro intervenci pedagoga, týkající se problematiky rizikového chování. V příloze č. 11 – *Záškoláctví* tohoto dokumentu uvádí následující rizikové faktory vzniku záškoláctví vycházející z negativního vztahu ke škole: „Povyšování žáka s mimořádnými vědomostmi

a schopnostmi, vysoký počet žáků ve třídě, nedostatečná příprava učitele, odpor ke škole u dětí s menším nadáním, vysoké požadavky na žáka, negativní citové zážitky spojené se slabým prospěchem, neschopnost porozumět učivu a tím i zhoršené sociální postavení v kolektivu, špatné přizpůsobení školnímu režimu, nechť ke školní práci, experimenty s návykovými látkami, gambling, šikana a osobnost pedagoga.“ (MŠMT, 2013b, s. 3)

Záškoláctví můžeme snížit podle Kyriacou (2005, s. 53-55) a (MŠMT, 2013b, s. 4) několika významnými kroky, kterými jsou: včasná komunikace se zákonnými zástupci, elektronické zpracování docházky, včasná diagnostika výukových obtíží a náprava motivace k učení, pozitivní hodnocení a podpora sebevědomí s ohledem na individualitu žáka, zavedení přísných opatření proti záškoláctví, jednoznačné stanovení pravidel chování a jejich konzistentní uplatňování a zavedení motivačních prvků. Střední školy vytváří preventivní programy pro snížení výskytu záškoláctví, využívají různé výhody a ocenění jako motivační prvky pro žáky. Dále jsou zaváděny stipendijní programy ze strany školy a zřizovatele školy.

Za významnou prevenci záškoláctví vycházejícího z negativního vztahu ke škole, záškoláctví s odmítáním školy a případně také školní fobie považujeme zdravé klima školy a klima třídy.

Klima školy

Klima školy je abstraktní termín, který je chápán rozdílně a bývá významově zaměřován s termínem kultura školy, atmosféra školy, prostředí školy či organizační klima. Pro tuto práci použijeme termín klima školy, tak jak ho definoval Robert Čapek (2010, s. 134): „Klima školy je souhrn subjektivních hodnocení a sebehodnocení účastníků vzdělávání v dané škole, které se týká všech aspektů vzdělávání. Patří do něho jejich vzájemná komunikace a sociální vztahy, stejně tak jejich vnímání prostředí, prožitky a emoce a další sociální a psychické procesy, které děje v této škole vyvolávají.“ Za účastníky vzdělávání považujeme především žáky a pedagogický sbor. Pro klima školy je ale potřeba uvažovat o účastnících vzdělávání nejenom jako o jednotlivcích, ale také o skupinách žáků a učitelů, kteří toto klima spoluutváří. Mezi skupinami žáků vznikají vzájemné vztahy. Nejde jen o vztahy mezi třídami stejného ročníku, ale také mezi jednotlivými ročníky a učebními skupinami u víceoborových tříd. Vliv na klima školy mají také zaměstnanci školy. Ráno můžeme potkat usměvavou paní uklízečku, ale i přísného pana školníka. Na klima

zprostředkovaně působí také rodiče žáků a administrativní pracovníci, kteří mají na starosti chod školy. (Mareš, 2003 cit. podle Čapek, 2010, s. 134-135)

Klima školy tedy není pouhým sečtením klimat třídy. Klima školy je projevem celého školního prostředí, které ovlivňují sociální vztahy mezi jednotlivci a skupinami, personální složení, kultura školy a ekologické aspekty. (Grecmanová, 2008, s. 33)

Pro každou školu je typické její vlastní klima. Podle převažujících výchovných stylů školy rozlišujeme tři typy školního klimatu: „Autoritativní klima školy, demokratické (sociálně integrativní) klima školy a liberální klima školy.“ (Grecmanová, 2008, s. 79)

Pro autoritativní klima jsou charakteristické špatné vztahy mezi učiteli a žáky. Přístup učitelů je autoritativní, neosobní a málo tolerantní. Žáci mají nízkou důvěru k učitelům. Žákům není umožněno příliš se zapojovat do diskuze, je kladen důraz na disciplínu a výkon. Žáci jsou vzájemně izolovaní, spolužáci mají vůči sobě opoziční postoje a vládne mezi nimi konkurenční boj, oproti tomu mezi učiteli panují pozitivní vztahy. (Grecmanová, 2008, s. 78-79)

Pro demokratické klima je charakteristický otevřený a tolerantní přístup učitelů k žákům. Respektují individualitu žáků a snaží se minimalizovat stresové situace ve vyučovacím procesu, zapojují žáky do procesu vzdělávání. Vzájemné vztahy mezi žáky, učiteli, rodiči a vedením školy jsou nadprůměrně dobré. Na učitele jsou kladeny vysoké nároky, ty jsou vykompenzovány obvykle pozitivním vztahem žáků ke škole a důvěrou žáků ke svým učitelům. (Grecmanová, 2008, s. 78-79)

Liberální klima školy se vyznačuje nízkým tlakem na disciplínu bez přílišné angažovanosti učitelů. Mezi učiteli a žáky převládají negativní vztahy, oproti tomu mezi spolužáky jsou vztahy nadprůměrné. Žáci nejsou zapojováni do aktivit vyučovacího procesu, mají nízkou motivaci k učení a nemají pozitivní vztah ke škole. Vztahy mezi učiteli jsou převážně negativní. (Grecmanová, 2008, s. 78-79)

Klima třídy

„Klima třídy je souhrn subjektivních hodnocení a sebehodnocení vnímání, prožitků, emocí a vzájemného působení všech účastníků, které v nich jako ve spolutvůrcích a konzumentech vyvolávají edukační i jiné činnosti v daném prostředí.“ (Čapek, 2010, s. 13)

Za tvůrce klimatu považujeme třídu jako celek, skupiny žáků, žáka jako jednotlivce, třídního učitele, mistra odborného výcviku a ostatní učitele, kteří ve třídě vyučují. Pro klima třídy je významný vztah učitele a žáka, respektive učitelů a žáků. Učitel je spolutvůrcem klimatu a sám si je vědom klimatu ve své třídě. Učitel by se měl svou činností zaměřovat na to, jakým způsobem zlepšit klima ve třídě. Učitel může klima ovlivnit použitými vyučovacími metodami a edukačními aktivitami, dále komunikací, hodnocením a kázeňským vedením třídy. Učitel je schopen částečně ovlivňovat a usměrňovat vztahy mezi žáky ve třídě. Jedna špatně myšlená poznámka učitele může být spouštěčem šikany žáka nebo naopak včasné zakročení učitele může šikanu zastavit. Pro pozitivní třídní klima je také důležité zapojení žáků do výuky, například formou hry. Pomocí hry můžeme uměle docílit vytvoření nových skupin a přidělením rolí docílit zapojení i méně aktivních a neprůbojných žáků. Nesmíme také opomenout význam prostředí třídy, čímž myslíme celistvé okolí žáka, nejenom aspekty sociálně psychologické. Jsou to všechny vlivy, které na žáka a učitele působí, ať už je to architektonické uspořádání učebny, estetické vlastnosti prostředí, hygienické vlastnosti prostředí případně ergonomické vlastnosti použitého nábytku apod. Prostředí třídy tedy chápeme jako nejobecnější pojem. (Čapek, 2010, s. 15-17)

Nevhodně navrhnutá učebna bez denního světla, s umělým osvětlením, s klimatizovaným prostorem bez možnosti přímého větrání, dřevěné výklopné sedáky a umělé ozvučení učebny, to je často podoba dnešních „moderních“ učeben.

S klimatem třídy souvisí také atmosféra třídy. Atmosféra je na rozdíl od klimatu jevem krátkodobým. Klima může trvat několik měsíců, atmosféra je proměnlivá, mění se během vyučovacího dne a někdy i během vyučovací hodiny. (Mareš, 2013, s. 590)

Z charakteristiky jednotlivých klimat vidíme, že klima školy má velký vliv na vztahy, které panují ve škole mezi žáky, učiteli a vedením školy. Dále je zřejmé, že demokratické klima školy je ideální pro prevenci záškoláctví z důvodu odmítání školy, jelikož mezi žáky, učiteli a vedením školy panují spíše pozitivní vztahy. Pro aktivní zapojení žáků do výuky je pak vhodné využít hru jako součást vzdělávání, ač příprava herních prvků ve výuce je pro učitele časově náročná. Je zřejmé, že klima školy ovlivňuje také klima třídy a postoj jednotlivých žáků ke škole.

2.3 Záškoláctví na Střední škole technické, Přerov, Kouřilíkova 8

Podrobnější problematice záškoláctví, jejím řešením v praxi a aplikací her jako jednou z možných prevencí záškoláctví jsme se zabývali na konkrétní střední škole v rámci odborné praxe.

Střední škola technická, Přerov, Kouřilíkova 8² (dále jen SŠT Přerov) se věnuje prevenci záškoláctví především intenzivní komunikací se žákem a s jeho zákonnými zástupci. Třídní učitel hledá řešení problémového chování a snaží se, aby se situace znovu již neopakovala. Do problematiky zasvěcuje výchovného poradce, školního metodika prevence a školního psychologa. Při opakované neomluvené absenci třídní učitel svolává výchovnou komisi. Členové komise informují žáka o následcích vyplývajících z neomluvené absence a pokusí se opětovně najít důvod opakované neomluvené absence žáka. Při zjištění nepřítomnosti žáka ve výuce je nutné neprodleně informovat rodiče, případně zákonné zástupce o absenci žáka (Kyriacou, s. 53-55).

Jelikož často není reálné ze strany třídního učitele ohlídat všechny žáky ze třídy, je zde důležitá komunikace mezi všemi vyučujícími. Prodleva v komunikaci může nastat u víceoborových tříd a také v učebních oborech. U těchto tříletých oborů se střídá týden teoretické výuky a týden praktické výuky, přičemž mistr odborného výcviku a třídní učitel spolu často ani nepřijdou do kontaktu z důvodu praktické výuky na odloučeném pracovišti a praktické výuky ve firmách. Třídní učitelé a mistři odborného výcviku mají dvojí třídní knihy, dvojí evidenci. Může se tedy stát, že žák z nějakého důvodu nenavštěvuje praktickou výuku či naopak se vyhýbá konkrétnímu předmětu v teoretické výuce. Proto považujeme za nejdůležitější komunikaci mezi jednotlivými pracovníky školy, třídním učitelem a rodiči. Pro evidenci docházky školy využívají program SAS – systém agend pro školy. Rodiče tak mohou docházku svého dítěte průběžně kontrolovat přes internetový portál školy. V případě, že dojde k odhalení záškoláctví žáka je nutné další projednání situace s rodiči, případně s výchovným poradcem, školním metodikem prevence a školním psychologem. Cílem je zjistit příčinu záškoláctví a eliminovat toto rizikové chování.

Žák se může dopouštět záškoláctví také s vědomím zákonných zástupců, případně manipuluje s omluvným listem a omluvenky falšuje. Proto je nutné ze strany třídního

---

² Střední škola technická, Přerov, Kouřilíkova 8 je oficiálním názvem školy.

učitele hlídat absence žáků a při podezření zkontaktovat zákonné zástupce. V tomto případě také považujeme za vhodné svolat výchovnou komisi, promluvit si se žákem a jeho zákonnými zástupci a domluvit se na dalším postupu. Společně se domluví na tzv. deníku docházky. Žák dostane deník, kde je zapisována jeho docházka do školy. Zákonní zástupci tento deník v pravidelných intervalech kontrolují a jsou informováni o docházce žáka. Toto řešení je vhodné pro žáky, jejichž rodiče o absenci nemají přehled. Škola je sice povinná vést absenci žáků současně v elektronické podobě, zde ale narážíme na problém chybějícího přístupu k internetu v některých domácnostech, případně rodiče nejsou počítačově gramotní. Někdy zájem rodičů úplně chybí. Vysoká omluvená a neomluvená absence je nejčastější příčinou školního neúspěchu a často souvisí s vyloučením žáka ze školy.

Pokud má žák celkovou absenci v jednotlivých vyučovacích předmětech v rozsahu 25% až 50%, tak školní řád doporučuje žáka dodatečně písemně i ústně přezkoušet. Toto přezkoušení by mělo být provedeno v době vyučování ještě před uzavřením klasifikace za dané pololetí. Pokud bude omluvená i neomluvená absence žáka v některém předmětu vyšší než 50%, pak je žák z daného předmětu neklasifikován a musí vykonat písemnou i ústní zkoušku pro uzavření klasifikace. (SŠT Přerov, 2013b, s.7)

Současně výhodu a zároveň nevýhodu shledáváme ve víceoborových třídách. Slučování oborů s malým počtem žáků umožňuje tyto obory zachovat i při sníženém počtu žáků. Tato situace se týká převážně učňovských oborů, kde je zájem o studium dlouhodobě menší. Za nevýhodu víceoborových tříd považujeme právě zhoršenou komunikaci mezi třídním učitelem a jednotlivými učebními skupinami. SŠT Přerov má v současné době povoleny troj-oborové třídy. Občas tedy nastává situace, že se třídním učitelem stane vyučující odborných předmětů jedné skupiny a s ostatními dvěma skupinami téměř nepříjde do kontaktu. Třídní učitel má snížený přehled o absenci v jednotlivých skupinách, o absenci žáků se dozvídá s časovým odstupem a žáci se tak snadněji dopouštějí záškoláctví.

Žáci jsou během studia motivováni stipendijním programem. Krajská stipendia mohou získat žáci podporovaných maturitních i nematuritních oborů. Právě neomluvená absence je jedním z důvodů pro neudělení stipendia. V podmínkách pro poskytování učňovských stipendií je uvedeno, že žák nesmí mít neomluvenou absenci. V případě, že se záškoláctví dopustí, tak je vyplácení stipendia pozastaveno od prvního dne následujícího měsíce po zbytek klasifikačního období. Stipendium je vypláceno měsíčně, za vyznamenání navíc získají na konci školního roku jednorázové stipendium. U studijních stipendií nesmí mít

žák za příslušné pololetí školního roku neomluvenou absenci. Stipendium je vypláceno pololetně. Absence musí být řádně omluvena v souladu se školním řádem. (SŠT Přerov, 2014a, s. 1; SŠT Přerov, 2014b, s. 1-2)

V rámci odborného výcviku žáci učňovských oborů provádí pracovní činnosti, za které dostávají jednou měsíčně výplatu. Vysoká omluvená a neomluvená absence jsou důvodem pro nezískání výplaty. Velikost finanční odměny podle možností určují mistři odborného výcviku. Motivují tímto způsobem žáky, kteří na praxi pravidelně dochází a provádí pracovní činnosti kvalitně a zodpovědně. Převážně žáci ze sociálně znevýhodněného prostředí tyto finanční odměny vítají a jsou pro ně silně motivující. Třídní učitel a mistr odborného výcviku mají možnost finančně pozitivně motivovat žáky k docházce. Nevýhodou je snížení motivace po odebrání stipendia.

Za neomluvenou absenci žáci dostanou kárné opatření. Opatření může dát mistr odborného výcviku v praktické výuce, třídní učitel v teoretické výuce a ředitel školy. Rozlišujeme napomenutí třídního učitele, napomenutí mistra odborného výcviku, důtka třídního učitele, důtka mistra odborného výcviku, ředitelská důtka, podmíněné vyloučení a vyloučení. Při důtce třídního učitele se současně snižuje známka z chování ze stupně 1 (velmi dobré) na stupeň 2 (uspokojivé) a při důtce ředitele školy na stupeň 3 (neuspokojivé). Napomenutí třídního učitele nebo učitele odborného výcviku dostanou žáci za neomluvenou absenci v délce trvání do jednoho vyučovacího či pracovního dne. Důtku třídního učitele nebo učitele odborného výcviku dostanou žáci za souvislou neomluvenou absenci v délce trvání do 2 vyučovacích či pracovních dnů nebo za maximálně třikrát opakovanou krátkodobou absenci v celkové výši do 10 hodin. Dále za pokusy a podvody při řádném omlouvání absence. Důtku ředitele uloží žákovi ředitel při nedostatečné účinnosti kárných opatření. Žák se dopouští souvislé neomluvené absence v délce trvání do 4 vyučovacích či pracovních dnů nebo při opakující se neomluvené absenci přesahující 11 hodin. Podmíněné vyloučení udělí ředitel školy za neomluvenou absenci přesahující 28 hodin. Naopak za vzorný přístup a příkladné chování, kdy se žák absenci vůbec nemá, ředitel žáka ocení pochvalou. (SŠT Přerov, 2013a, s. 12-13)

Aktuální stav záškoláctví a prevence na Střední škole technické, Přerov, Kouřilkova 8

Pro pochopení významu problematiky záškoláctví uvádíme celkový přehled omluvené a neomluvené absence za posledních 10 let. Z tabulky č. 1 je zřejmý vysoký počet absence jak omluvené tak i neomluvené. Tato problematika se však netýká jen této školy. Obdobné hodnoty bychom našli i na dalších středních školách. Je třeba si uvědomit, že tento problém dlouhodobě postihuje celé střední školství. Z následující tabulky můžeme zároveň pozorovat tendence současného odborného školství a to snižující počet studentů na polytechnických školách. V tabulce můžeme pozorovat významné zvýšení počtu žáků a s tím souvisejícího počtu omluvené a neomluvené absence ve školním roce 2007-2008. K tomuto zvýšení došlo 1. ledna 2008 z důvodu sloučení původní SOŠ a SOU technického, Kouřilkova 8 se SOU stavebním Přerov, Bří. Hovůrkových 17. Od tohoto data škola také nese současný název Střední škola technická, Přerov, Kouřilkova 8.

Tabulka 1. *Přehled absence*

Školní rok	Pololetí	Počet žáků	Absence		
			Celková	Omluvená	Neomluvená
2005/2006	1.	570	40898	40134	764
2005/2006	2.	545	43633	42917	716
2006/2007	1.	577	42878	42095	721
2006/2007	2.	551	39405	38529	876
2007/2008	1.	705	58179	55426	2753
2007/2008	2.	668	60321	57559	2792
2008/2009	1.	675	56225	53911	2314
2008/2009	2.	631	44390	43931	459
2009/2010	1.	640	62750	60810	1940
2009/2010	2.	608	60755	59976	779
2010/2011	1.	594	60648	58863	1785
2010/2011	2.	554	61887	59532	2355
2011/2012	1.	549	54971	52249	2722
2011/2012	2.	505	49818	48497	1189
2012/2013	1.	518	62138	59513	2625
2012/2013	2.	473	51168	49730	1350
2013/2014	1.	480	51952	50459	1431
2013/2014	2.	436	49335	48015	1320

(Zdroj: SŠT Přerov, výroční zprávy školy z let 2005 až 2014)

Problematika záškoláctví ovlivňuje celý chod školy, proto je kladen velký důraz na prevenci záškoláctví. Třídní učitel spolupracuje se školním psychologem, školním metodikem prevence a výchovným poradcem. Z pohledu záškoláctví se výchovný poradce zabývá výchovnými problémy žáků, zapříčiňující záškoláctví, zjišťuje důvody tohoto chování, hledá způsoby nápravy, spolupracuje se zákonnými zástupci či příslušnými orgány státní správy. Školní metodik prevence provádí metodické vedení učitelů v oblasti rizikového chování žáků, realizuje preventivní aktivity, koordinuje vzdělávání pedagogů v této oblasti. Současně nabízí učitelům odborné informace o problematice záškoláctví. Z našeho pohledu je nejúčinnější prevencí intenzivní komunikace se zákonnými zástupci. Avšak učitelé stále hledají další možnosti, jak žáky motivovat k lepší docházce do školy vycházející především ze vztahu učitele k žákům. Právě větší využití hry ve výuce vidíme jako jednu z alternativ pro zlepšení celkového klimatu školy a zároveň klimatu třídy a možného snížení záškoláctví.

3 HRA JAKO PREVENCE ZÁŠKOLÁCTVÍ

Využití hry ve výuce patří mezi moderní, avšak učiteli odborných předmětů opomíjené vyučovací metody. Během dospívání nás hra postupně opouští. V mateřské škole většinu informací získáváme právě hrou, na základní škole hra ustupuje do pozadí a na střední škole se s ní téměř nesetkáme. Na učitele jsou kladeny vysoké požadavky, připravují žáky na závěrečné a maturitní zkoušky. Je kladen důraz na výkon a znalosti žáků, méně už na individuální přístup, respektování potřeb žáků, není čas „hrát si“.

Často slyšíme, jací jsou dnes žáci ve školách, co vše provádí, jak se neučí a co by měli v hodinách dělat. Bohužel se stále setkáváme s názorem některých pedagogů, že by se žáci do výuky neměli zapojovat a pokud tomu tak bude, tak „jsou-li tázáni“. Tento přístup má vliv na klima třídy a školy. Vztahy mezi učiteli a žáky jsou napjaté, v hodinách mají strach. Raději se ani neptají, pokud něco neví. A v horším případě jdou raději tzv. „za školu“.

V této kapitole se pokusíme na problematiku podívat z opačného směru. Tedy co mohou učitelé udělat proto, aby zapojili žáky do výuky, zlepšili klima třídy a snížili tak záškoláctví, které vznikalo právě z důvodu nezájmu o předmět či dokonce ze strachu z něj.

3.1 Historie hry

Hra je starší než kultura, protože kultura předpokládá lidskou společnost. Hra lidskou společnost nepotřebuje, hrají si i zvířata bez zásahu lidí. Zvířata nečekala, až je to lidé naučí. Při pozorování některých druhů zvířat je to naprosto zřejmé. Mlád'ata provokují své sourozence posunky, vybízejí je ke hře, hrají si na lov, přitom ví, že je to jen „jako“ a mají z toho radost. Hru můžeme pozorovat i u starších zvířat, forma hry bude už vyvinutější. Z tohoto pohledu tedy nelze říci, že hru vymyslel člověk a je pro něj typická. (Huizinga, 1971, s. 9)

Historii hry není lehké určit. Nejsme schopni říci, která hra byla první. Co bylo prvním projevem hry. Záleží na tom, z jakého pohledu se na hru díváme a co za hru považujeme. Zda se jedná o sportovní hry, o zcela spontánní činnost, kdy dítě hází kámen do vody, vytváří zvuk klacíkem anebo máme na mysli hru s pravidly. (Janiš, 2009, s. 36-37)

V období starověkého Řecka a Říma byly oblíbené sportovní hry a sportovní klání v různých disciplínách jako příprava na budoucí život. V roce 776 př. n. l. vznikly první antické Olympijské hry. Z antického období jsou známé divadelní hry, které čerpaly náměty z mytologie i z obyčejného života. Platón také upozorňuje na význam hry při napodobě práce dospělých. Dítě se tak učí všemu, co bude potřebovat v budoucnu. Platón ve svém díle *Zákony* upozorňuje na to, že ten kdo má být dobrým stavitelem musí stavět dětské stavby. Úkolem pěstouna je opatřit dítěti pro hru malé nástroje, napodobeniny skutečných. Dítě se naučí potřebné znalosti a získá zálibu k budoucímu povolání. S hračkami napodobujícími práci dospělých se setkáváme dodnes, ale v modernějším duchu. (Janiš, 2009, s. 36-37)

V období středověku dochází k postupnému formování sportovních her. Tyto hry se od současných lišily, přesto je možné pozorovat podobné principy (Janiš, 2009, s. 37). Pro středověk jsou příznačné bojové turnaje, hry na život a na smrt. Boj bývá zaměňován za hru s negativním nádechem. Principy jsou podobné, hra stejně jako boj má svá pravidla, i když jeho následky mohou být tragické (Huizinga, 1971, s. 85).

V souvislosti s výchovou a vzděláním musíme zmínit didaktickou hru, jehož hlavním průkopníkem byl Jan Ámos Komenský. Ve své knize *Schola Ludus seu Encyclopaedia viva* tedy *Škola hrou neboli Živá encyklopedie* se zabývá dramatizací učební látky. Jeho cílem zprostředkovat dětem probíranou látku novým způsobem a aktivně zapojit děti do vzdělávacího procesu. (Janiš, 2009, s. 37-38)

K významnému rozvoji hry došlo s příchodem alternativních škol a rozvojem volnočasových organizací. S rozvojem volnočasových organizací se opět dostává do popředí sport. U alternativních škol je z pohledu využití hraček významná Montessori škola. Marie Montessori využívala ve výuce dětí speciální didaktické hračky. Děti se učili přirozenou touhou po poznání. Například zvukové válečky, počítadla, vkládací puzzle, hmatová písmenka, zapínací rámy s knoflíky, mašlemi aj. (Janiš, 2009, s. 37-38)

Didaktické hračky se používají ve výuce dodnes. S moderní dobou přichází nové trendy. Žáci využívají ve výuce interaktivní tabule, počítače, tablety a mobilní telefony, možnost internetového připojení na školách se stala samozřejmostí. Učitelé stojí před těžkým úkolem vyrovnat se s klady i zápory, které s sebou technika přináší. Jejich úspěšné zapojení do výuky může vyučování obohatit.

3.2 Rozdělení her

Hry lze dělit do různých kategorií, pro diferenciaci her využíváme čtyři kritéria, těmi jsou hráč, předmět hry, herní efekt a realizace hry. Kritérium hráče (případně spoluhráče) určuje pro jakou skupinu žáků je hra určena, charakterizuje věkovou kategorii, charakterizuje jaké kognitivní, sociální a emocionální schopnosti musí žáci mít a jaký požadavek má hra na sociální kontakty ve skupině. Toto kritérium poukazuje na náročnost hry a z něj zjistíme, zda je žák schopen hru zvládnout a jaký počet žáků je pro hru potřeba. V katalogu her si pak můžeme například vybrat hru pro 4 až 6 žáků ve věkové kategorii 14 až 18 let. Předmět hry určuje účel a cíl hry. Toto kritérium nám pomůže vybrat hru podle cíle, kterého chceme u žáků dosáhnout. Kritérium realizace hry uvádí časovou náročnost hry, zda je doba trvání hry předem daná anebo je hra otevřená, tzn. že není časově dopředu omezena. Kritérium herní efekt udává kvalitu zážitku, kterou si žáci ze hry odnesou. (Petillon, 2013, s. 23-24)

V odborné literatuře se setkáváme s rozmanitou klasifikací her. Pro tuto bakalářskou práci zvolíme třídění podle Petillona (2013) na tzv. play a games. Toto anglické označení zároveň vystihuje podstatu kategorizace. Play označuje hravé zacházení se situacemi všedního dne. Učitel využije situace ve vyučování a formou hry ji rozvede. Nejde o konstruovanou hru s předem připravenými pravidly. Oproti tomu do kategorie games řadíme strukturované hry. (Petillon, 2013, s. 25)

Games jsou herní činnosti s předem určeným předmětem, pravidly, potřebnými pomůckami a průběhem hry. Tento typ her si dopředu připravíme, jsme schopni odhadnout reakce žáků, určíme si věkovou kategorii a počet účastníků, vytvoříme si taktiku vedení hry. U strukturovaných her rozlišujeme tři skupiny her. První skupinou jsou hry pro nácvik řešení problémů. Do této skupiny řadíme konstrukční hry, které využívají materiály pro experimenty či stavbu, vytváří modely (např. žáci zkouší vazby zdiva za pomoci lego kostiček), dále sem řadíme IQ hry, kdy žáci řeší rozmanité hádanky, kvízy, křížovky a šifry. Druhou skupinou jsou procvičovací hry. Zde učitel využívá hru k zpestření vyučovací hodiny. Žák je s probíranou látkou seznámen, opakuje a upevňuje si své znalosti a dovednosti. Do této kategorie řadíme pexesa, kvarteta a puzzle. Výhodou je, že tyto herní materiály si velmi snadno může učitel vytvořit sám a v hodinách se s nimi dobře pracuje. Třetí skupinou jsou hry na rozvoj sebepojetí a sociálního chování. Sem řadíme interakční hry, které hraje více osob a cílem je získání sociálních zkušeností. Dále hry pro rozvoj

spolupráce mezi žáky, které nutí žáky pro dosažení cíle spolupracovat a vzájemně si pomáhat. Do této skupiny také řadíme rolové hry, dramatické a mediální hry. Smyslem těchto her je hraní rolí, žáci využívají masky, loutky, hudební nástroje, stínohru aj. (Walter, 1993 cit. podle Petillon 2013, s. 26-28)

Ve školském prostředí se setkáváme s rozdělením na tzv. „pravou“ hru a didaktickou hru. Pravou hrou je myšlena spontánní a svobodná hra. Didaktická hra se od spontánní dětské hry liší tím, že má dopředu stanovené didaktické cíle. Dopředu víme, co chceme hrou získat, čeho chceme u žáků dosáhnout. Je to hra, která je součástí učení. Hra je dopředu plánovaná učitelem, ten ji zároveň řídí a určuje její pravidla. Didaktická hra nemá přesně danou lokalitu, může probíhat v interiéru (učebně, v prostorách školy, v knihovně, v tělocvičně aj.) nebo v exteriéru (park, hřiště, centrum města aj.), záleží na volbě vyučujícího. Předností didaktické hry je zvýšení zájmu žáků o probíranou látku, žáci se více zapojují do prováděných činností, didaktická hra podporuje kreativitu žáků, spolupráci a soutěživost. (Průcha, Walterová a Mareš, 2013, s. 51-51)

Za didaktickou hru můžeme považovat téměř jakoukoliv hru aplikovanou do vyučovacího procesu. Záleží na požadavcích konkrétní probírané látky, prostorových a materiálových možnostech učitele. Úkolem učitele je správně zvolit a nachystat hru tak, aby splnila požadované cíle. Současně musíme respektovat pravidla individuální a skupinové práce. Rozdílná bude příprava a následující práce učitele s jednotlivými žáky a se skupinami. Individuální práce umožňuje žákovi samostatně pracovat, sám si rozvrhne potřebný čas a má dostatečný prostor pro práci. Nevýhodou je rozdílné tempo jednotlivých žáků ve třídě. Někteří žáci, kteří jsou s prací hotoví, se začínají bavit a ruší pomalejší žáky. Pokud si s touto situací učitel neporadí, může vést až k nechuti pomalejších žáků k práci. Tlak okolí je donutí říci, že mají již práci hotovou, přestože tomu tak dosud není. U individuální práce může nastat situace, že si žák s úkolem neví rady a sám si není schopen pomoci. Zde je pak nápomocen učitel. Příkladem individuální práce jsou např. pracovní listy s herními prvky, dále hra puzzle, osmisměrka, křížovka aj.

Skupinová práce umožňuje aktivní spolupráci žáků rozdělených do různě velkých pracovních týmů. Optimální počet žáků pro skupinovou práci ve třídě je 18 až 26. U malých skupin je vysoké riziko vážnoucí komunikace. U velkých skupin nemusí být výuka dostatečně efektivní. Velikost pracovních týmů a jejich počet korigujeme podle zvolené pracovní metody. Skupinové role volíme s ohledem na individuální charakteristiky žáků. Rozlišujeme role vedoucího skupiny, pracovníka s informacemi, zapisovatele, mluvčího,

pozorovatele a časoměřiče. Složení pracovních týmů postupně obměňujeme tak, aby se skupinové role pravidelně měnily. Umožníme žákům vyzkoušet si různé pracovní pozice ve skupině, zlepšíme spolupráci ve třídě a zlepšit třídní klima. Role bychom měli volit citlivě a ostýchavější žáky nejprve zvykat třeba v roli pozorovatele. Postupně můžeme přejít k časoměřiči, zapisovateli a k nejnáročnější roli mluvčího, případně vedoucího skupiny. Učitel by také neměl podlehnout tlaku třídy při utváření pracovních skupin. Pro rozdělení lze využít počítání, kde každý první vytvoří skupinu č. 1, každý druhý skupinu č. 2 apod. Dále můžeme žáky rozdělit podle převládajících barev oblečení, tahání barevných lístečků, bonbónů s různou příchutí atd. Skupinky můžeme utvářet záměrně. Pokud chceme například zapojit plachého žáka, můžeme náhodě pomoci. Žáci obvykle sedávají na stejných místech, neradi mění své místo ve třídě. Žákům můžeme předem nachystat do lavic barevné papírky (bonbóny, kartičky s čísly aj.) tak, abychom cíleně vytvořili pracovní skupiny. (Sitná, 2009, s. 53-56)

Častá je kombinace individuální a skupinové práce. Individuální práci lze využít při zapojení méně aktivního člena třídy. Můžeme mu přidělit roli informátora, jehož úkolem bude poskytování a vyhledávání informací ostatním skupinkám. Individuální práce může předcházet skupinové práci. Toho lze využít u pracovních listů s herními prvky. Učitel určí časové rozmezí pro individuální práci. Žáci pracují nejprve samostatně a vyplňují informace, které ví. Po uplynutí časového limitu jsou žáci rozděleni do skupinek. Při skupinové práci doplňují chybějící informace, mohou využít roli informátora, diskutovat nad zvolenými odpověďmi.

3.3 Praktické využití her ve výuce odborných předmětů

V této části bakalářské práce si ukážeme konkrétní situace, jak lze prakticky využít hru ve výuce odborných předmětů na střední škole. Abychom ale mohli mluvit o praktickém využití hry ve výuce, musíme si říci, co za hru vůbec považujeme. Herní prvky můžeme využít již ve vytváření pracovních listů pro žáky, kdy se jedná spíše o pasivní formu hry. Hra může mít také aktivnější podobu, kdy jsou žáci aktivováni v rámci skupiny. Spolupracují mezi sebou, plní úkoly v rámci třídy. Může se jednat o výuku prožitkem případně o hru, která probíhá v rámci celého areálu školy. Musíme si uvědomit, že ne vždy a v každém předmětu je hra uskutečnitelná. Žáci často potřebují získat alespoň nějaký teoretický základ, aby byli schopni s vědomostmi dál pracovat a rozvíjet je.

Následujícími příklady ukážeme praktické využití herních prvků a hry samotné na střední odborné škole. Příklady jsou voleny tak, aby byly univerzálně použitelné ve výuce rozmanitých odborných předmětů. Jsme si vědomi, že na trhu existuje řada publikací s rozsáhlými návody na hry. Cílem této kapitoly není uvést sborník her, ale ukázat jednoduché univerzální návody, jejichž příprava učiteli nezabere příliš času a zároveň je může opakovaně využít u dalších ročníků. U polytechnických škol se setkáváme často s tím, že se učitelům často mění v novém školním roce vyučované předměty v závislosti na oborech. Výhodu zde mají učitelé všeobecných předmětů, kterým se úvazky příliš nemění. Například učitel českého jazyka sice bude učit v novém školním roce novou třídu, ale stále to bude český jazyk. Naproti tomu například učitel stavebních odborných předmětů může učit instalatéry, zedníky, zednické práce, tesaře, truhláře, klempíře, malíře, malířské práce, stavební provoz, pozemní stavitelství, dopravní stavitelství, vodní stavitelství aj.

Hry bychom měli volit tak, aby je žáci zvládli. Vhodnější je klást menší nároky na znalosti a ty následně zvyšovat. Žákovi se dostaví pocit úspěchu a je pozitivně motivován k další práci.

Pracovní list

Pracovní list lze využít téměř pro veškerou probíranou látku. Může mít podobu testu, doplňování chybějících slov, výběr z možných odpovědí, výběr ze dvou slov, vybrat pravdivou odpověď ve smyslu PRAVDA-NEPRAVDA, popsat obrázek, přiřadit k sobě vlastnosti a obrázky, případně přiřazování charakteristik k názvům jak je tomu na Obrázku 1. U žáků je také oblíbené hledání chyb v obrázku anebo hledání rozdílů mezi dvěma obrázky.

Pracovní list můžeme zadat žákovi za domácí úkol nebo lze využít na konci hodiny k opakování probírané látky. Nejde zde přitom o hru jako takovou, ale spíše využíváme herních prvků, záleží na skladbě pracovních listů. Pro vyplňování pracovních listů můžeme využít práci ve skupinkách. Pracovní listy lze také využít pro seznámení s látkou, která se bude teprve probírat. Žáci současně s pracovními listy dostanou odbornou literaturu případně tablety s elektronickými učebnicemi a přístupem na internet. Žáci pracují ve skupinkách, vyhledávají si potřebné informace. Úkolem vyučujícího je poradenství a koordinace skupinek. Vyučující může mezi jednotlivými skupinkami vyhlásit soutěž o to,

kdo první a správně vyplní pracovní listy. Odměnou pak může být vynechání zkoušení v následující hodině, odpuštění od domácího úkolu či jiný dohodnutý bonus.

PRACOVNÍ LIST – PŘÍRAZOVÁNÍ			
Třídění plynových spotřebičů, požadavky na umístění spotřebičů – NÁZVOSLOVÍ			
1.	Větraný prostor	A.	Prostor nebo místnost, v němž lze výměnu vzduchu s venkovním prostorem zajistit otevřením oken, balkónových dveří, žaluzií nebo mechanickým nuceným větráním.
2.	Trvale větratelný prosto	B.	Prostor nebo místnost bez stálé výměny vzduchu přirozeným nebo mechanickým způsobem, který je propojen (dveřmi, jinými otvory) s dalším nevětraným prostorem.
3.	Přímo větratelný prostor	C.	Prostor se stálou výměnou vzduchu.
4.	Nepřímo větratelný prostor	D.	Prostor se stálou výměnou vzduchu přirozeným nebo mechanickým způsobem.
5.	Nevětraný prostor	E.	Prostor nebo místnost, který lze vyvětrat přes sousedící trvale větraný nebo přímo větratelný prostor, např. otevřením propojovacích dveří.

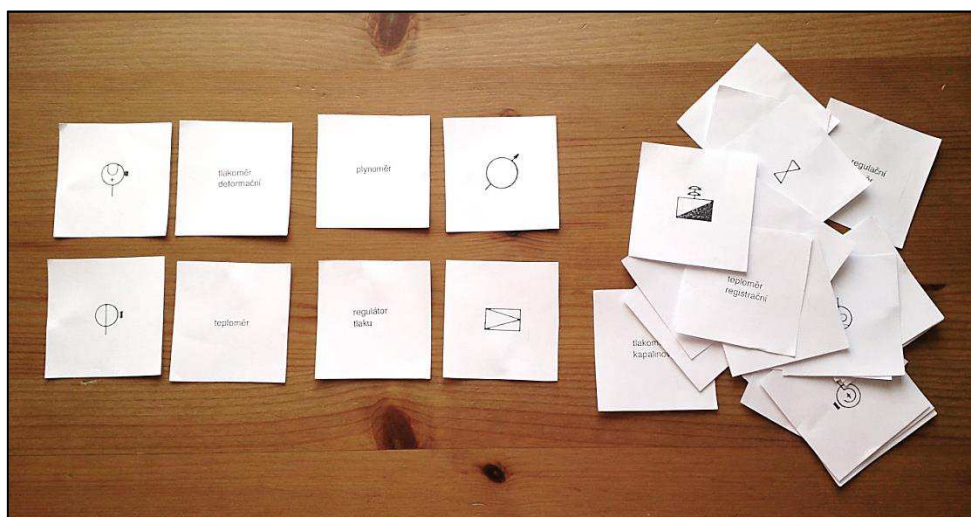
Obrázek 1. Pracovní list (archiv autora cit. podle Novák, 2002, s. 92)

Hra s balónem

Tento typ hry je ideální pro tzv. zahřátí na začátku hodiny při opakování probírané látky z předchozí hodiny. Dá se ale využít také na konci hodiny pro zopakování probírané látky. Vyučující donese do třídy balón. Používáme nafukovací nebo měkký, aby nedošlo k nechtěnému úrazu žáků. Učitel zvolí otázku k opakování a hodí balón žákovi. Ten se pokusí na otázku odpovědět. Pokud by to nezvládl, může využít nápovědu podle dohodnutých pravidel (sešit, spolužák atd.). Při této hře začínáme nejprve od lehčích otázek, aby se žáci uvolnili a lépe spolupracovali. Postupně během hry zavádíme složitější otázky, často to také vyplyne ze situace, když už jsou lehčí otázky vyčerpány. První uvedení hry s balónem ve třídě může vyvolat u žáků rozpaky, které postupně opadnou. Hra je mezi žáky oblíbená. Umožňuje jim volný pohyb a odreagování během vyučovacího dne, působí preventivně proti únavě.

Pexeso

V této hře žáci dostanou dvojice kartiček. Učitel si může kartičky jednoduše připravit v tabulkovém procesoru (např. Excel). Nachystáme si požadovaný formát kartiček a měníme jen obsah buněk. Obě kartičky spolu souvisí obdobně jako v dětské hře pexeso, kde děti hledají dvojice stejných obrázků. Pro výuku jsme tuto hru mírně upravili tak, že žáci rovněž hledají dvojice. Nejedná se zde o hledání dvou stejných obrázků, ale o přiřazování popisu obrázku k obrázku, o přiřazování dvou definic patřící k sobě, o přiřazování dvou souvisejících obrázků, dvou slov tvořící jeden termín, případně další kombinace. Tato hra má dvě úrovně. Na první úrovni se musí každý žák nejprve naučit kartičky patřící k sobě. Žáci mohou pracovat samostatně nebo ve skupinkách. Na druhé úrovni žáci hrají klasické pexeso ve skupinkách. Kartičky se otočí lícem dolů, zamíchají se a žáci hledají dvojice patřící k sobě, tak jak je to již v klasické dětské hře pexeso.

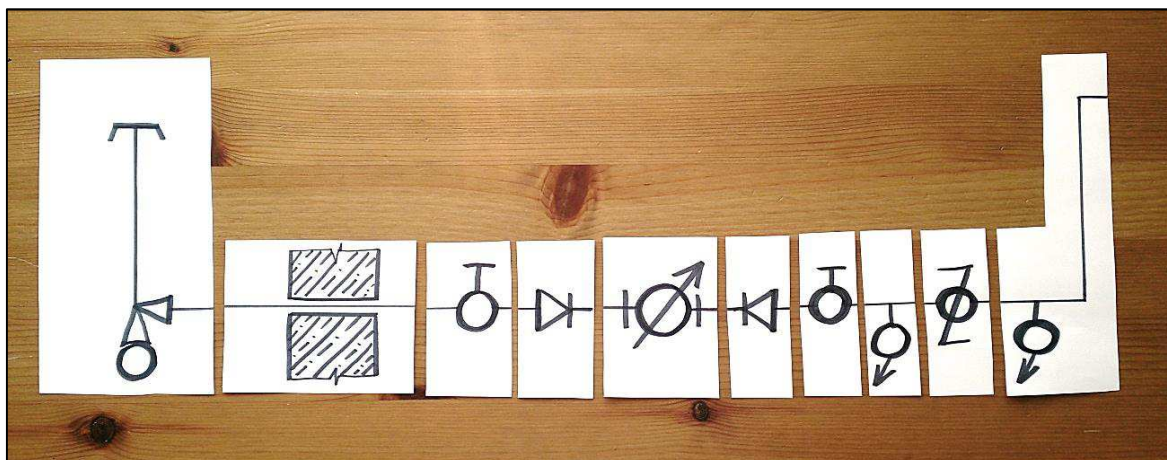

Obrázek 2. Puzzle (Zdroj: archiv autora cit. podle Novák, 2002, s. 60)

Puzzle

Hra puzzle umožňuje pracovat s obrázky a nákresey. V odborných předmětech lze hra využít například pro rozvody technického zařízení budov, elektroinstalace aj. Puzzle můžeme využít nejen pro rozvody, okopírovat a nastříhat na dílky můžeme každý obrázek, který chceme, aby si žáci zapamatovali. Může jít o portrét známého vynálezce, o technickou zajímavost, skladbu konstrukce. Žáci opět pracují individuálně anebo ve skupinkách. V našem případě jsme si nachystali tvrdý papír a na něj nakreslili vodovodní přípojku. Výkres jsme nastříhali na kartičky s jednotlivými částmi rozvodu. Úkolem žáků

bylo kartičky sestavit tak, aby vznikl provozuschopný rozvod – přípojka vody. Díky této hře mají žáci možnost vyzkoušet si nanečisto správnou skladbu rozvodné sítě.

Obrázek 3. *Puzzle vodovodní přípojka (Zdroj: archiv autora cit. podle Hájek, 2004, s. 232)*

Křížovka

Křížovka patří mezi klasické hry. Lze využít ve všech vyučovacích předmětech. Je na učiteli, jakou podobu a náročnost bude křížovka mít. Jednoduché křížovky můžeme volit jako součást pracovních listů, případně pro individuální práci. Pro skupinovou práci volíme složitější křížovky, kdy je potřeba, aby si žáci některé informace museli samostatně dohledat. Křížovku si můžeme vytvořit velmi snadno v tabulkovém procesoru, případně lze vygenerovat online na internetu. Jednoduché křížovky opět využíváme pro zopakování probírané látky, pro zpestření průběhu hodiny. Složitější můžeme naopak volit před probíráním nové látky, když chceme, aby si žáci některé informace dohledali samostatně.

1. Jak se nazývá část hořáku, kde dochází ke spalování směsi paliva a vzduchu?	
2. Jak nazýváme zařízení, kde se připravuje směs plynu a vzduchu?	
3. K čemu dochází u hořáků s nesvítivým plamenem?	
4. Jak nazýváme vzduch, který je použit pro předmíšení u hořáků s nesvítivým plamenem?	
5. Co způsobuje žluté zbarvení plamene u hořáků se svítivým plamenem?	
6. Jak se nazývá otvor, kterým se přivádí plyn do hořáku?	

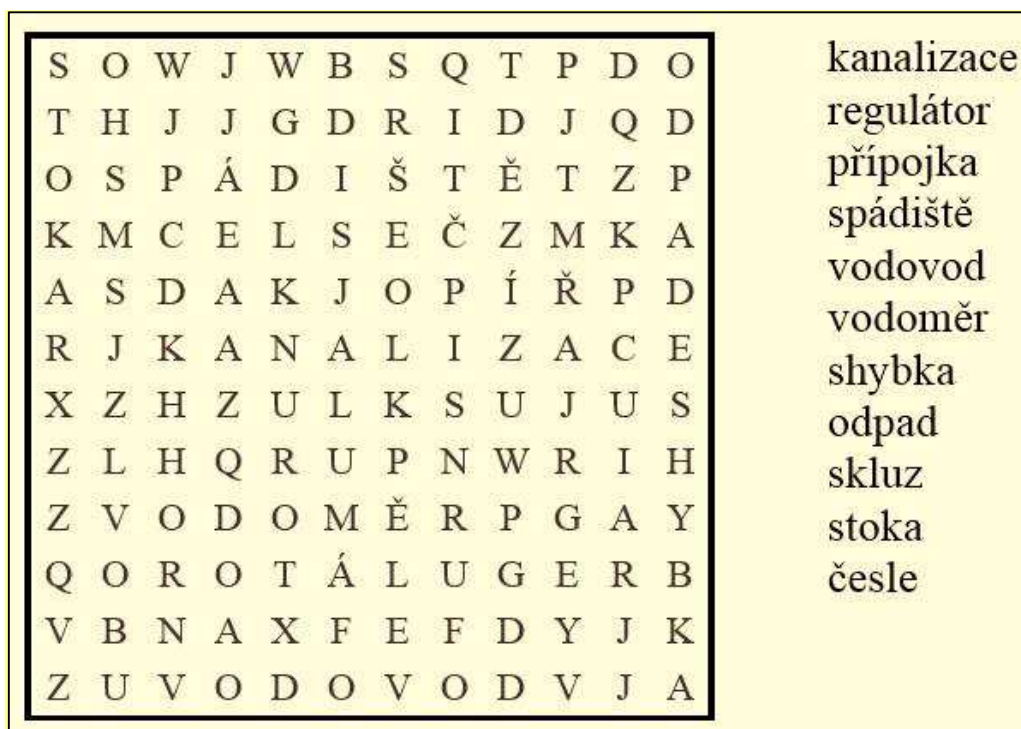
Obrázek 4. *Křížovka hořáky (Zdroj: archiv autora cit. podle Novák, 2002, s. 74-76)*

Osmisměrka

Tato hra není příliš náročná na znalosti žáků. Slouží k opakování základních termínů používaných ve výuce, můžeme ji zvolit také před probíráním nové látky, abychom žáky seznámili s novými termíny. Osmisměrka nevyžaduje znát souvislosti probírané látky, i když lze vytvořit složitější a obsáhlejší verzi. Osmisměrku zařadíme na začátek hodiny do doby zápisu do třídní knihy. Během kontroly absence tak vyplníme volný čas žáků jednoduchým úkolem. Osmisměrku lze obdobně jako křížovku jednoduše a rychle vygenerovat online na internetu.

U složitějších variant nemusíme žáky seznamovat s termíny, které mají hledat. Můžeme jim dát jen písmenkovou podkladní tabulku a definice bez termínů. Jejich úkolem pak bude termíny bez nápovědy najít a přiřadit je k daným definicím. Další složitější variantou je využití osmisměrky pro seznámení žáků například s novou definicí nebo fyzikálním zákonem. Žáci dopředu neznají obsah definice. Jednotlivá slova si musí nejprve vyhledat v osmisměrce a ty následně poskládat do smysluplné věty. Podle složitosti provedení volíme individuální nebo skupinovou práci v týmech.

Obrázek 5. Osmisměrka (Zdroj: archiv autora)

Práce se stavebnicí

Ve výuce můžeme využít různé stavebnice volené podle oboru vzdělávání (elektro, mechatronik s dále obory stavební, strojní aj.). Nejrozšířenějšími jsou stavebnice Merkur a Lego, na našem trhu existují i speciální stavebnice určené pro konkrétní obory a programovatelné robotické stavebnice. Využití stavebnice není úplně jednoduché, učitel si musí dopředu naplánovat cíl práce, a ne vždy je možné stavebnici v hodině použít. Práci se stavebnicí uvádíme z toho důvodu, že většina škol jimi disponuje a učitelé mají možnost je v hodině použít. Současně se žáci touto hrou připravují na své budoucí povolání.

Pro příklad uvádíme konkrétní využití stavebnice ve výuce odborných předmětů. Cílem vyučovací hodiny je naučit žáky vazby zdiva. Na první pohled se jedná o čistě odbornou hodinu. Výuka obvykle probíhá tak, že jsou žáci seznámeni s postupem zdění, učitel jim promítá obrázky vazeb zdiva. Žáci si jednotlivé situace překreslují do sešitu. Pro zapojení hry do výuky vazeb zdiva využijeme stavebnici Lego (případně obdobnou). Jelikož pro vazbu zdiva potřebujeme celé cihly, tříčtvrtky a půlky, využijeme pro jednotlivé vazby srovnatelný tvar Lego kostiček. Žáci dostanou od učitele pracovní list, kde si značí vazby, které již složili.

Obrázek 6. Stavebnice pro výuku odborných předmětů (Zdroj: archiv autora)

Výuka prožitkem

Výuka prožitkem je považována za moderní trend v současné pedagogice, i když její počátky nalezneme už v teoriích Platóna. Vychází z principu, že každá vyučovací hodina by měla být pro žáka prožitkem, jejímž důsledkem by bylo pro žáka získání nových zkušeností, nejen znalostí (Neuman, 1999, s. 36-38). Výuka prožitkem předpokládá kvalitní přípravu ze strany učitele. Učitel si musí hodinu podrobně naplánovat. Pro žáky je tento způsob výuky přirozený a umožňuje intenzivní pochopení probíraného tématu.

Jako konkrétní příklad jsme zvolili výuku schodiště. Jedná se o náročné téma, které je součástí jak nematuritních tak maturitních oborů stavebního zaměření. Žáci se učí teoretické názvosloví, vysvětlují si výpočet schodiště a normové požadavky na rozměry. Přesto, že se schodiště nachází v každé vícepatrové budově (tedy ve většině škol), učitelé zůstávají v učebnách. Proč žákům diktovat rozměry? Proč žáky seznamovat s názvoslovím a diktovat definice schodišťových stupňů? Při výuce prožitkem učitel žákům rozdá metry a vyzve žáky k přemístění výuky ke schodišti. Zde si mohou žáci sami změřit rozměry schodiště, mohou diskutovat o chybách, které byly při stavbě provedeny, o tom co by šlo udělat lépe. Dále si učitel nachystá pro žáky barevné bločky s lepícími papírky, na kterých bude mít nachystané termíny názvosloví schodiště (např. schodišťové rameno, podesta, mezipodesta, zrcadlo, jalový stupeň, nástupní stupeň, výstupní stupeň aj.). Žáci budou pracovat ve skupinkách, každá skupinka dostane jednu barvu bločku s předepsanými termíny. Jejich úkolem bude nalepit lístečky s termíny na konkrétní části schodiště. Následně učitel vyvolá diskusi, kde jednotlivé skupinky obhajují a vysvětlují svou volbu. Výsledkem bude společné shrnutí rozměrů a názvosloví schodiště. Žáci si odnesou z hodiny nejenom znalosti, ale také zkušenosti.

Praktické využití hry ve výuce odborných předmětů má za cíl zpřístupnit probíranou látku žákům a motivovat je k práci. Existuje mnoho knih, které obsahují různé typy her určených do interiéru či exteriéru, často ale nejsou použitelné pro výuku odborných předmětů. Můžeme se však nechat těmito hrami inspirovat a upravit si je do naší pedagogické praxe, podle oboru žáků. Otázkou ale zůstává, zda lze hrou žáky střední školy motivovat natolik, aby se snížila intenzita záškoláctví a zvýšil se zájem o probíraný předmět.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 VÝZKUMNÝ PROBLÉM

Za výzkumný problém této bakalářské práce si stanovujeme zkoumat názory a postoje žáků Střední školy technické, Přerov, Kouřilkova 8 k záškoláctví a na využití hry ve výuce. V empirické části využíváme odbornou literaturu *Metody pedagogického výzkumu* (Chráska, 2007) od Miroslava Chrásky, která nám objektivně pomůže sestavit dotazník, vyhodnotit získaná data, stanovit potřebný výzkumný soubor a stanovit výzkumné otázky.

4.1 Cíl výzkumu

Za základní výzkumný cíl této bakalářské práce si klademe zjistit názory žáků na využití hry ve výuce jako prevenci záškoláctví.

Dílní cíle výzkumu jsou:

- Zjistit, jaké je pohlaví respondentů s ohledem na zjištění četnosti výskytu záškoláctví.
- Zjistit, jaký typ studijního oboru respondenti studují s ohledem na zjištění četnosti výskytu záškoláctví.
- Zjistit, jaká je míra neomluvené absence žáků střední školy s ohledem na postoj žáků ke škole.
- Zjistit, jaká je míra záškoláctví s vědomím rodičů.
- Zjistit, co považují žáci za nejčastější důvod k záškoláctví.
- Zjistit, jaký je názor žáků střední školy na použití hry ve výuce odborných předmětů.
- Zjistit, jaká hra je mezi žáky střední školy nejoblíbenější.
- Zjistit, zda by žáci používali hru ve výuce odborných předmětů, kdyby byli v roli učitelů.

4.2 Výzkumné otázky

Hlavní výzkumnou otázkou této práce je:

- Jaký vliv má používání her ve výuce na míru záškoláctví? (Položka v dotazníku č. 11 a 14)

Dílní výzkumné otázky:

- Jaké je pohlaví respondentů, s ohledem na zjištění četnosti výskytu záškoláctví? (Položky v dotazníku č. 1, 3 a 7)
- Jaký typ studijního oboru respondenti studují, s ohledem na zjištění četnosti výskytu záškoláctví? (Položky v dotazníku č. 1 a 2)
- Jaká je míra neomluvené absence žáků střední školy s ohledem na postoj žáků ke škole? (Položky v dotazníku č. 3, 4 a 7)
- Jaká je míra záškoláctví s vědomím rodičů? (Položky v dotazníku č. 3 a č. 5)
- Co považují žáci za nejčastější důvod k záškoláctví? (Položka v dotazníku č. 6)
- Jaký je názor žáků střední školy na použití hry ve výuce odborných předmětů? (Položky v dotazníku č. 8, 9, 10, 11, 13)
- Jaká hra je mezi žáky střední školy nejoblíbenější? (Položka v dotazníku č. 12)
- Používali by žáci hru ve výuce odborných předmětů, kdyby byli v roli učitelů? (Položky v dotazníku č. 15 a 16)

4.3 Výzkumný soubor

Základním souborem jsou studenti Střední školy technické, Přerov, Kouřilkova 8. Jako jeden ze základních důvodů rozhodnutí je fakt, že výzkumník zde působí jako učitel odborných předmětů. Výběrovým souborem pro kvantitativní výzkum jsme stanovili z důvodu objektivnosti 96 respondentů. Celkově bylo rozdáno 96 dotazníků, návratnost dotazníků byla 100%. Jelikož má škola jasně dané technické zaměření, tak ji navštěvuje větší počet chlapců než dívek. Výzkumný soubor bude tedy v poměru 70% chlapců a 30% dívek. (Chráska, 2007, s. 20)

4.4 Metoda sběru dat a metoda analýzy dat

Za metodu výzkumu volíme kvantitativní popisný výzkum, techniku sběru dat volíme dotazníkové šetření. Sběr dat probíhal v období od 1.2.2015 – 1.4.2015 na Střední škole technické, Přerov, Kouřilíkova 8. V dotazníku používáme otázky uzavřené a polouzavřené (Chráška, 2007, s. 71). Skladba dotazníku byla volena s ohledem na stanovené cíle výzkumu. Sběr dat byl prováděn v náhodně vybraných maturitních i učebních třídách.

Souhlas s poskytnutím výzkumného materiálu ve formě výročních zpráv školy a s prováděním dotazníkového šetření je součástí této práce v příloze PIV.

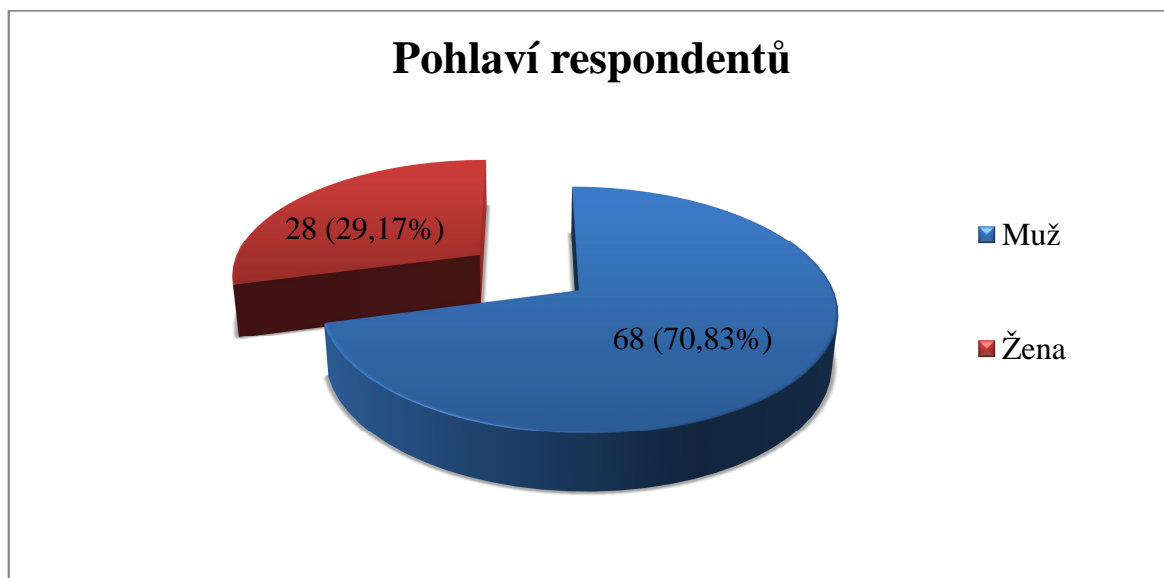
5 ANALÝZA VÝZKUMNÝCH DAT

Dotazníková položka č. 1:

Jsi muž/žena?

Tabulka 2. *Pohlaví respondentů*

Odpověď	Absolutní četnost (n)	Relativní četnost (%)
Muž	68	70,83
Žena	28	29,17
Celkem	96	100

Graf 1. *Pohlaví respondentů*

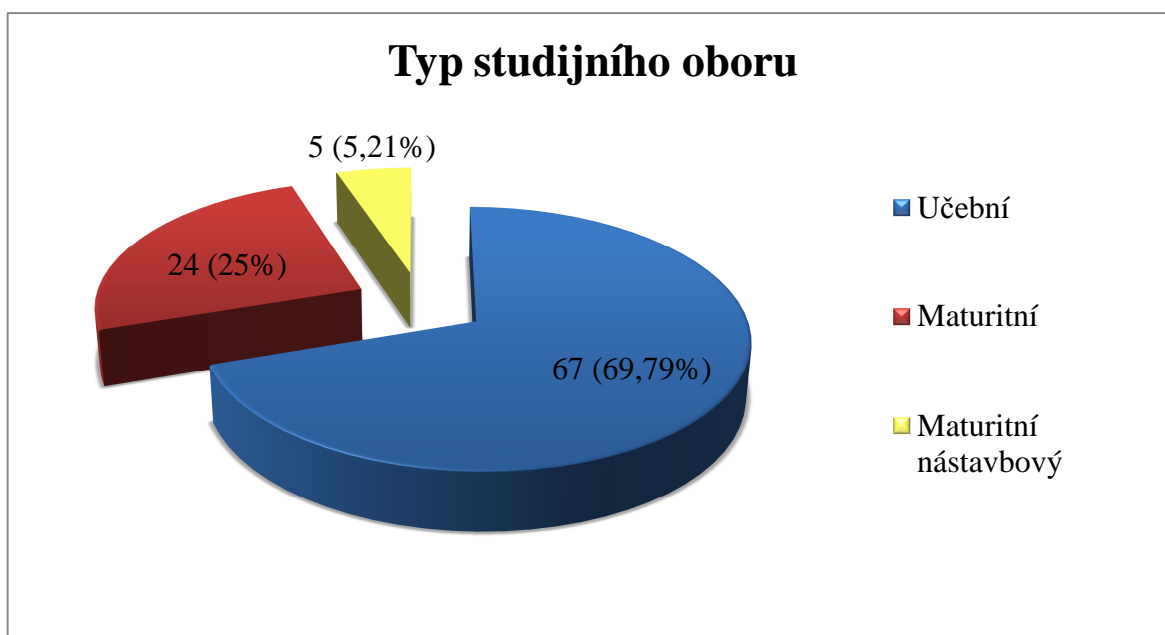
Komentář: Z celkového počtu 96 respondentů bylo 68 mužů (70,83%) a 28 žen (29,17%). Vyšší počet respondentů mužů koresponduje s polytechnickým typem střední školy.

Dotazníková položka č. 2:

Jaký typ studijního oboru studuješ?

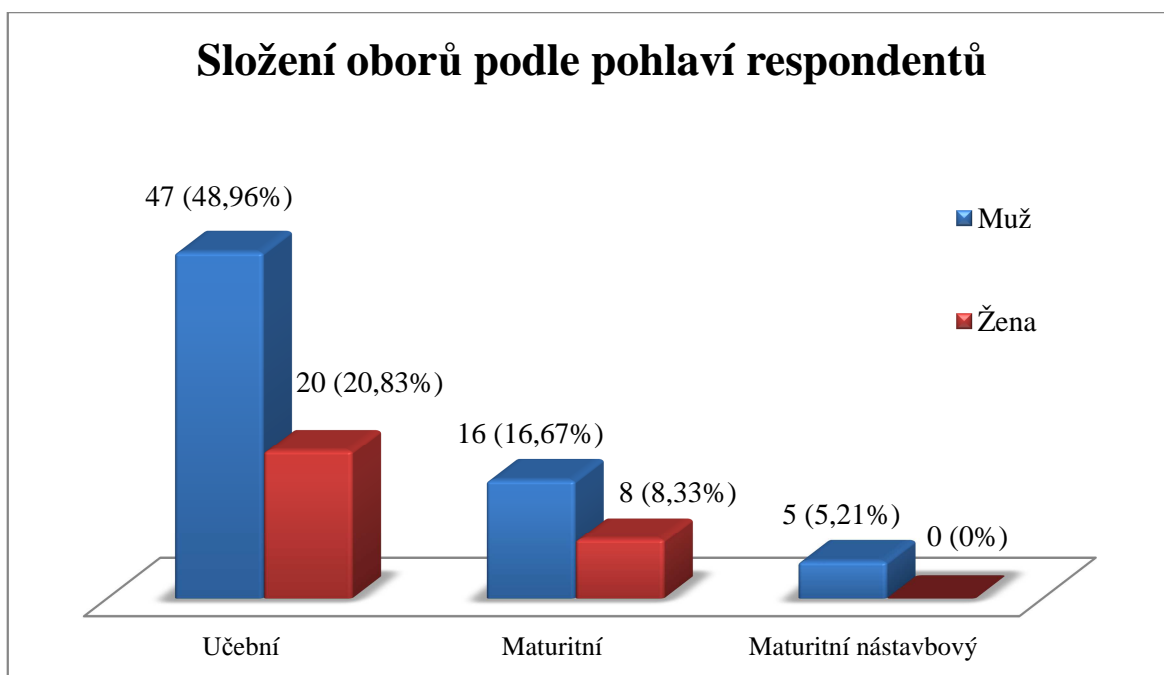
Tabulka 3. *Typ studijního oboru*

Odpověď	Absolutní četnost (n)	Relativní četnost (%)
Učňovský	67	69,79
Maturitní	24	25,00
Maturitní nástavbový	5	5,21
Celkem	96	100

Graf 2. *Typ studijního oboru*

Srovnání dotazníkových položek č. 1 a č. 2

Graf 3. Složení oborů podle pohlaví respondentů

Komentář: Z celkového množství 96 respondentů bylo 5 žáků-mužů (5,21%) studujících maturitní nástavbový obor, 24 žáků (25%) studujících maturitní obory a 67 žáků (69,79%) učební obory. Z toho v maturitních oborech bylo 16 mužů (16,67%) a 8 žen (8,33%) a dále v učebních oborech bylo 47 mužů (48,96%) a 20 žen (20,83%).

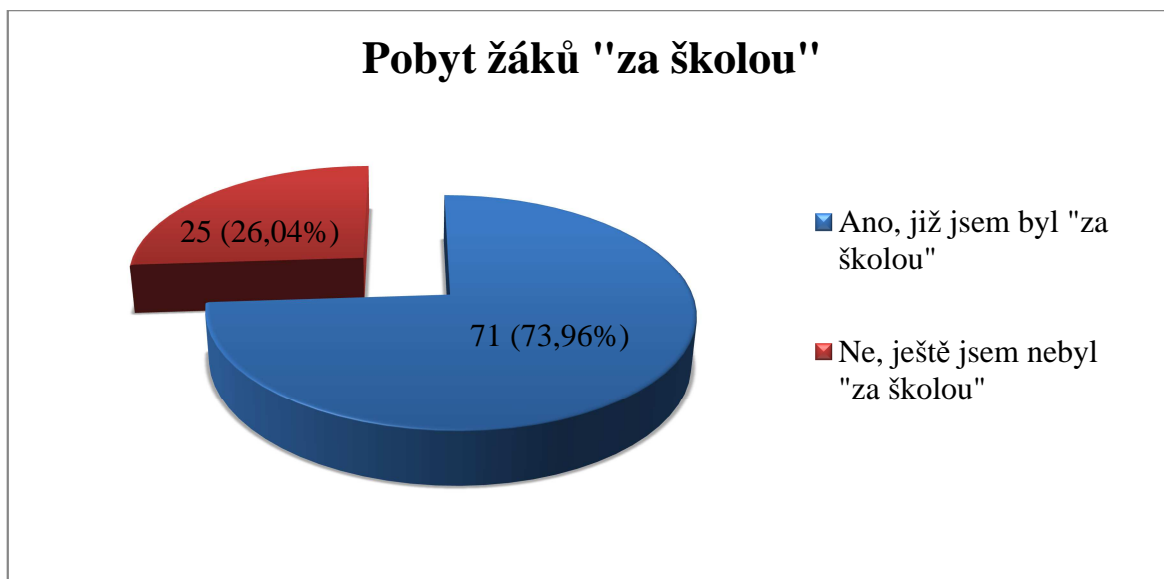
Dotazníková položka č. 3:

Byl jsi někdy tzv. „za školou“?

Tabulka 4. Pobyť žáků „za školou“

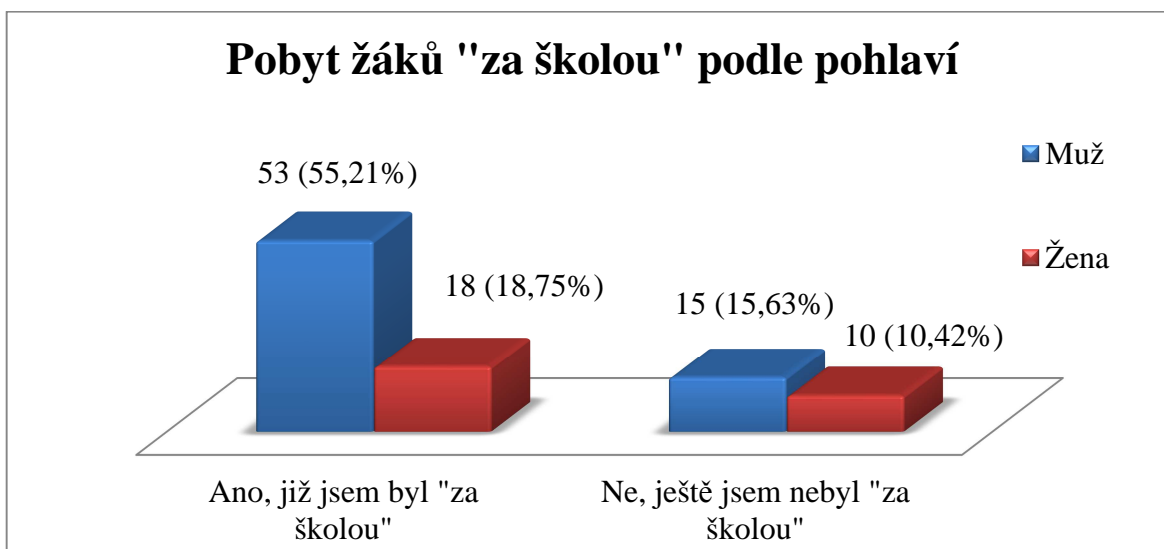
Odpověď	Absolutní četnost (n)	Relativní četnost (%)
Ano, již jsem byl „za školou“	71	73,96
Ne, ještě jsem nebyl „za školou“	25	26,04
Celkem	96	100

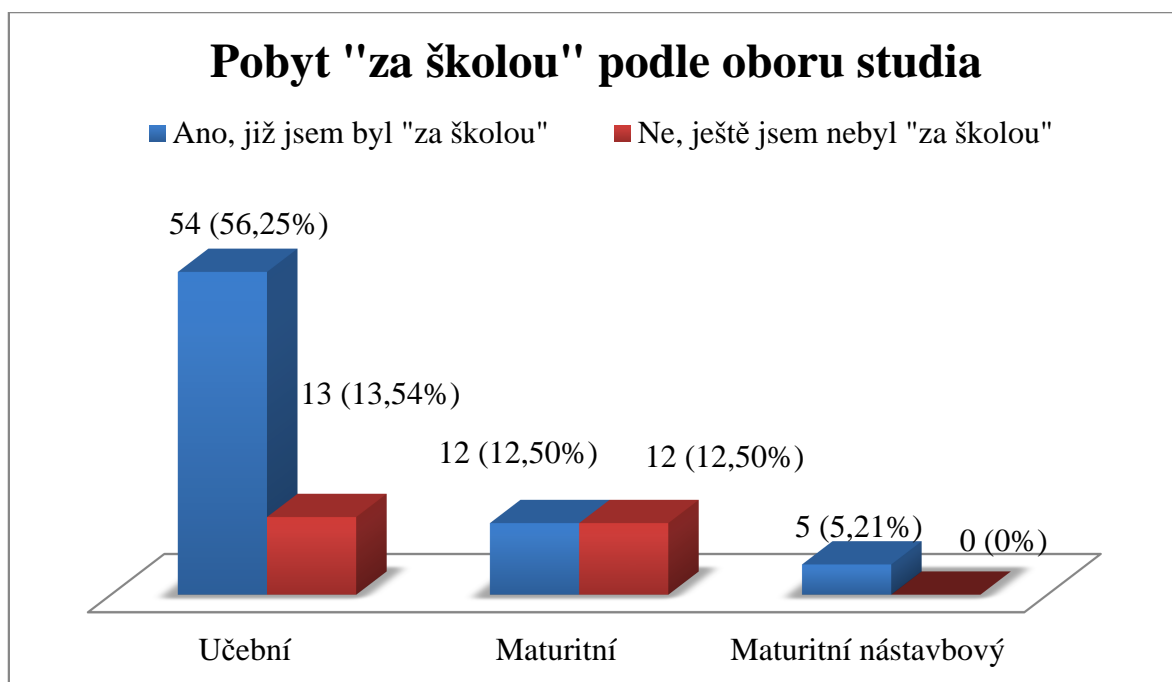
Graf 4. Pobyt žáků „za školou“

Srovnání dotazníkových položek č. 1 a č. 3

Graf 5. Pobyt žáků „za školou“ podle pohlaví

rovnání dotazníkových položek č. 2 a č. 3

Graf 6. Pobyt „za školou“ podle oboru studia

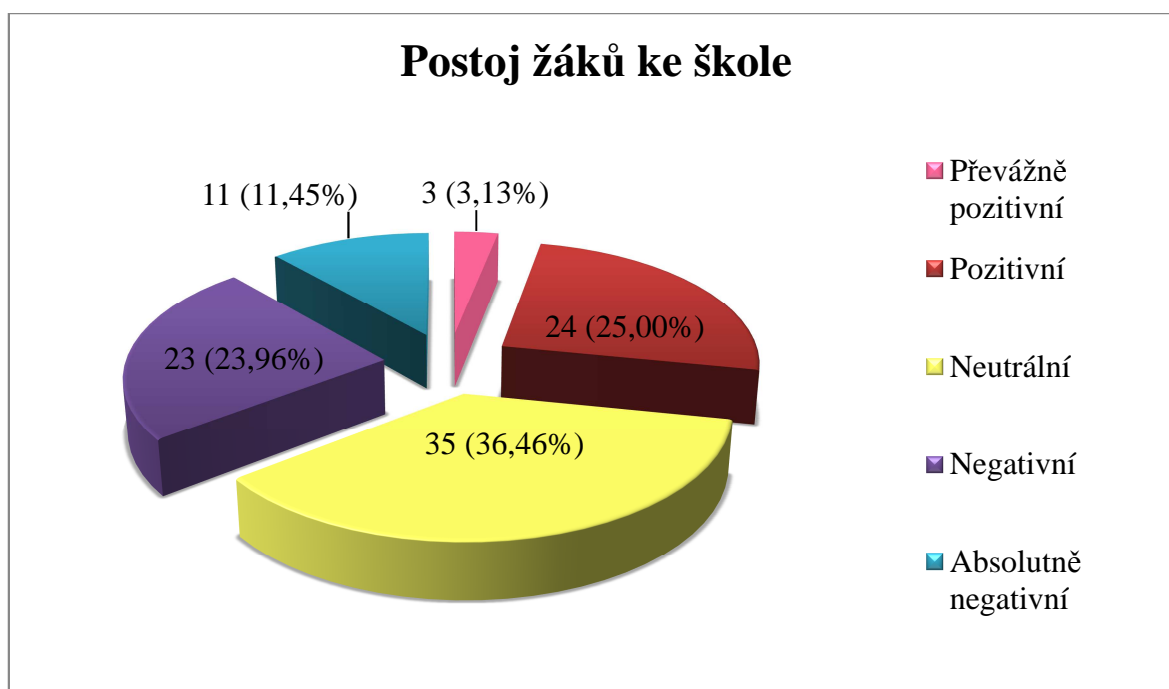
Komentář: Z celkového množství 96 respondentů uvedlo 71 žáků (73,96%), že již byli někdy „za školou“. Z tohoto počtu své záškolácké zkušenosti potvrdilo 53 mužů (55,21%) a 18 žen (18,75%). Naproti tomu 25 žáků (26,04%) uvedlo, že ještě nikdy nebyli za školou, z nichž bylo 15 mužů (15,63%) a 10 žen (10,42%). Pobyt „za školou“ podle oboru studia potvrdilo 54 žáků učebních oborů (56,25%), 12 žáků (12,50%) maturitních oborů a 5 žáků (5,21%) maturitních nástavbových.

Dotazníková položka č. 4:

Jaký je Tvůj postoj ke škole?

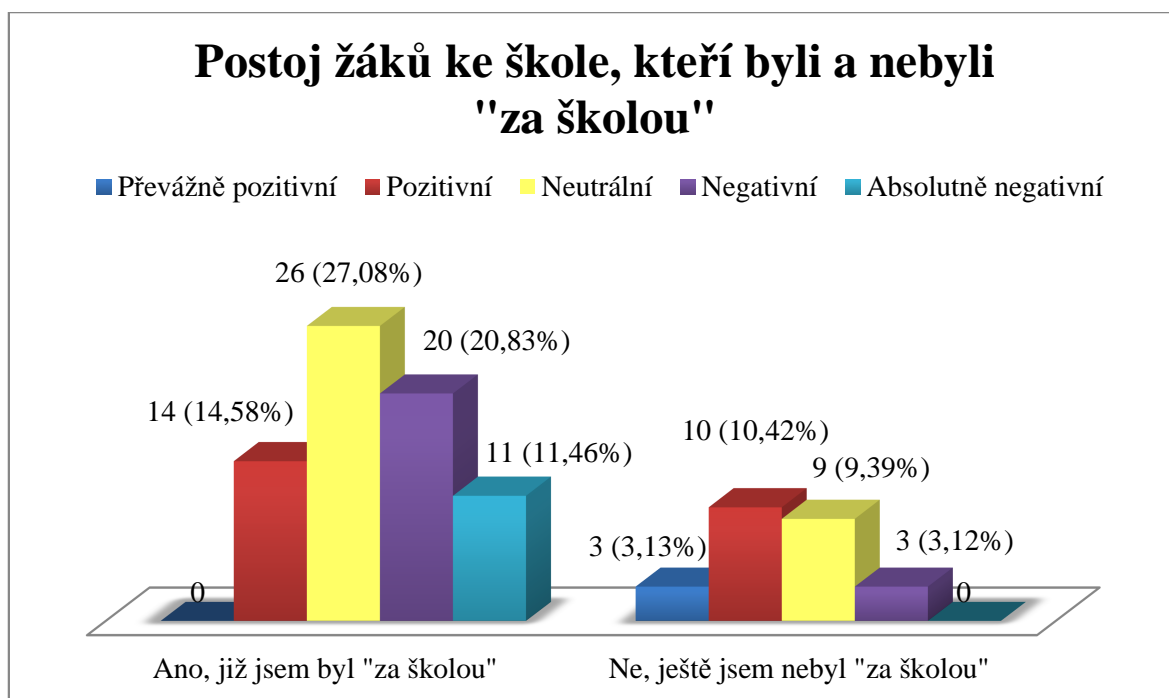
Tabulka 5. *Postoj žáků ke škole*

Odpověď	Absolutní četnost (n)	Relativní četnost (%)
Převážně pozitivní	3	3,13
Pozitivní	24	25,00
Neutrální	35	36,46
Negativní	23	23,96
Absolutně negativní	11	11,45
Celkem	96	100,00

Graf 7. *Postoj žáků ke škole*

Srovnání dotazníkových položek č. 3 a č. 4

Graf 8. Postoj žáků ke škole, kteří byli a nebyli „za školou“

Komentář:

Z celkového množství 96 respondentů uvedli pouze 3 dotazovaní (3,13%), že mají převážně pozitivní postoj ke škole, 24 dotazovaných (25,00%) uvedlo, že mají pozitivní postoj ke škole. Největší skupinu tvořili žáci, jejichž postoj ke škole byl neutrální. Takto odpovědělo 35 dotazovaných (36,46%). Negativní postoj ke škole uvedlo 23 žáků (23,96%) a absolutně negativní postoj 11 žáků (11,45%).

Při porovnání postojů žáků ke škole se záškoláctvím vyšlo najevo, že u žáků, kteří ještě nebyli za školou, odpověděli 3 respondenti (3,13%), že mají převážně pozitivní postoj. Nejvíce pak odpovědělo 10 žáků (10,42%), že mají pozitivní postoj ke škole, 9 žáků (9,39%) označilo svůj postoj ke škole jako neutrální a 3 žáci (3,12%) jako negativní. Jako absolutně negativní postoj ke škole neoznačil žádný z žáků bez záškolácké zkušenosti.

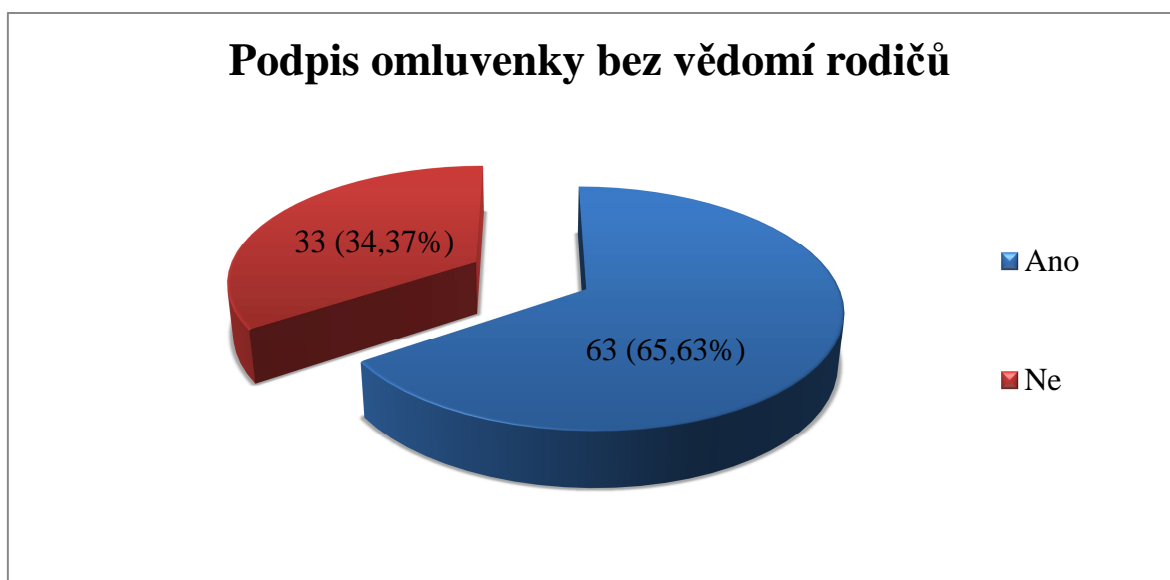
U žáků se záškoláckou zkušeností takto odpovědělo 11 žáků (11,46%). Jako negativní označilo svůj postoj ke škole 20 žáků (20,83%). Naproti tomu nikdo z nich neoznačil svůj postoj ke škole jako převážně pozitivní a jako pozitivní jej označilo 14 žáků (14,58%). Nejvíce žáků, 26 (27,08%), označilo svůj postoj ke škole jako neutrální.

Dotazníková položka č. 5:

Podepsal/a sis někdy sama omluvenku, bez vědomí rodičů?

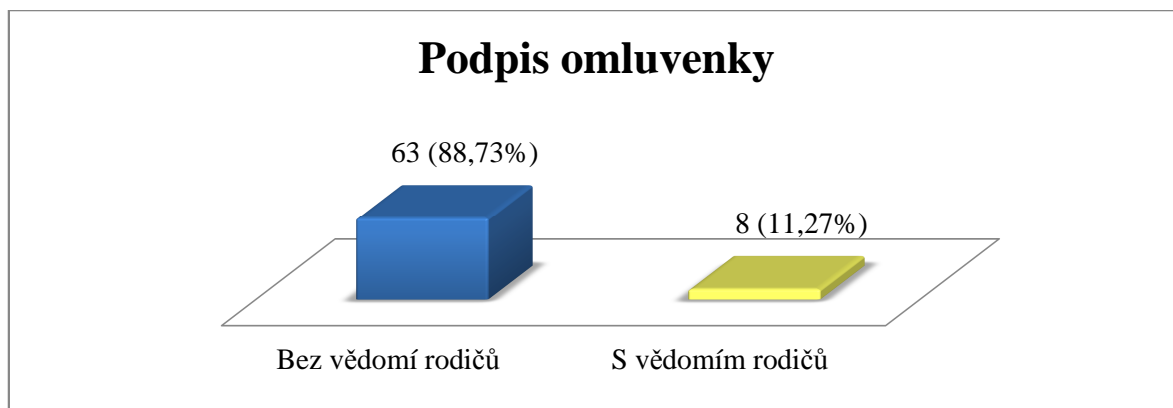
Tabulka 6. *Podpis omluvenky bez vědomí rodičů*

Odpověď	Absolutní četnost (n)	Relativní četnost (%)
Ano	63	65,63
Ne	33	34,37
Celkem	96	100,00

Graf 9. *Podpis omluvenky bez vědomí rodičů*

Srovnání dotazníkových položek č. 3 a č. 5

Graf 10. Podpis omluvenky

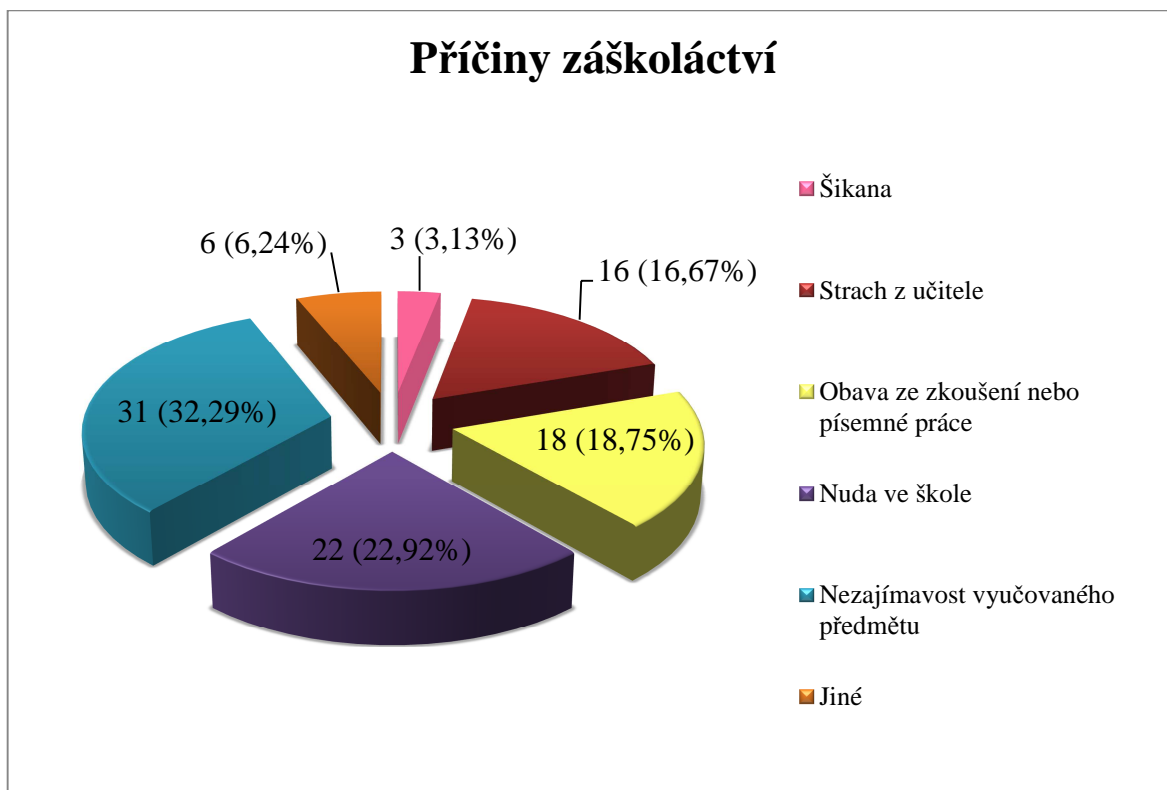
Komentář: Z celkového počtu 96 respondentů uvedlo 63 žáků (65,63%), že si podepsali omluvenku sami, bez vědomí rodičů a 33 žáků (34,37%) uvedlo, že si omluvenku sami nikdy nepodepsali. Při porovnání s dotazníkovou položkou č. 3 je zřejmé, že 8 žáků (11,27%) bylo „za školou“ s vědomím rodičů.

Dotazníková položka č. 6:

Jaký si myslíš, že je nejčastější důvod záškoláctví?

Tabulka 7. Příčiny záškoláctví

Odpověď	Absolutní četnost (n)	Relativní četnost (%)
Šikana	3	3,13
Strach z učitele	16	16,67
Obava ze zkoušení nebo písemné práce	18	18,75
Nuda ve škole	22	22,92
Nezajímavost vyučovaného předmětu	31	32,29
Jiné	6	6,24
Celkem	96	100,00

Graf 11. Příčiny záškoláctví

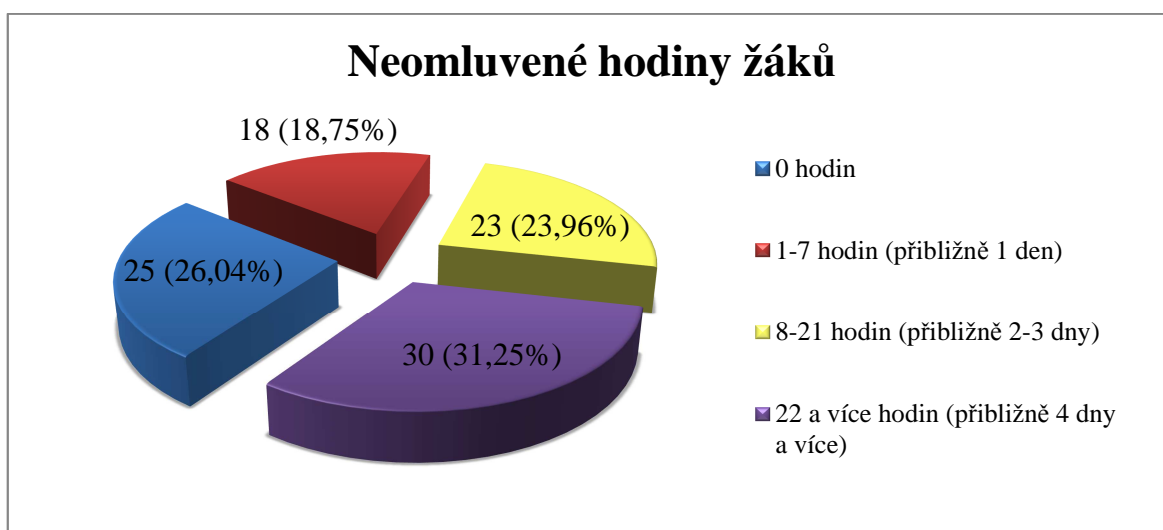
Komentář: Při zjišťování názorů respondentů na příčiny záškoláctví uvedlo největší množství žáků, 31 (32,29%), jako příčinu nezajímavost vyučovaného předmětu. Obdobně odpovídalo 22 žáků (22,92%), kteří uvedli jako příčinu nudu ve škole. Významnou skupinu tvořili také žáci, 18 (18,75%), kteří si mysleli, že příčinou záškoláctví je obava ze zkoušení nebo písemné práce. Odpověď jiné zvolilo 6 žáků (6,24%). Tito žáci uvedli jako možnou příčinu záškoláctví kamarády, partu, nechce se, někdo ukecá a zůstane doma. A pouze 3 žáci (3,13%) uvedli jako možnou příčinu šikanu ve škole.

Dotazníková položka č. 7:

Kolik hodin jsi měl/a neomluvených v průběhu školního roku?

Tabulka 8. *Neomluvené hodiny žáků*

Odpověď	Absolutní četnost (n)	Relativní četnost (%)
0 hodin	25	26,04
1-7 hodin (přibližně 1 den)	18	18,75
8-21 hodin (přibližně 2-3 dny)	23	23,96
22 a více hodin (přibližně 4 dny a více)	30	31,25
Celkem	96	100

Graf 12. *Neomluvené hodiny žáků*

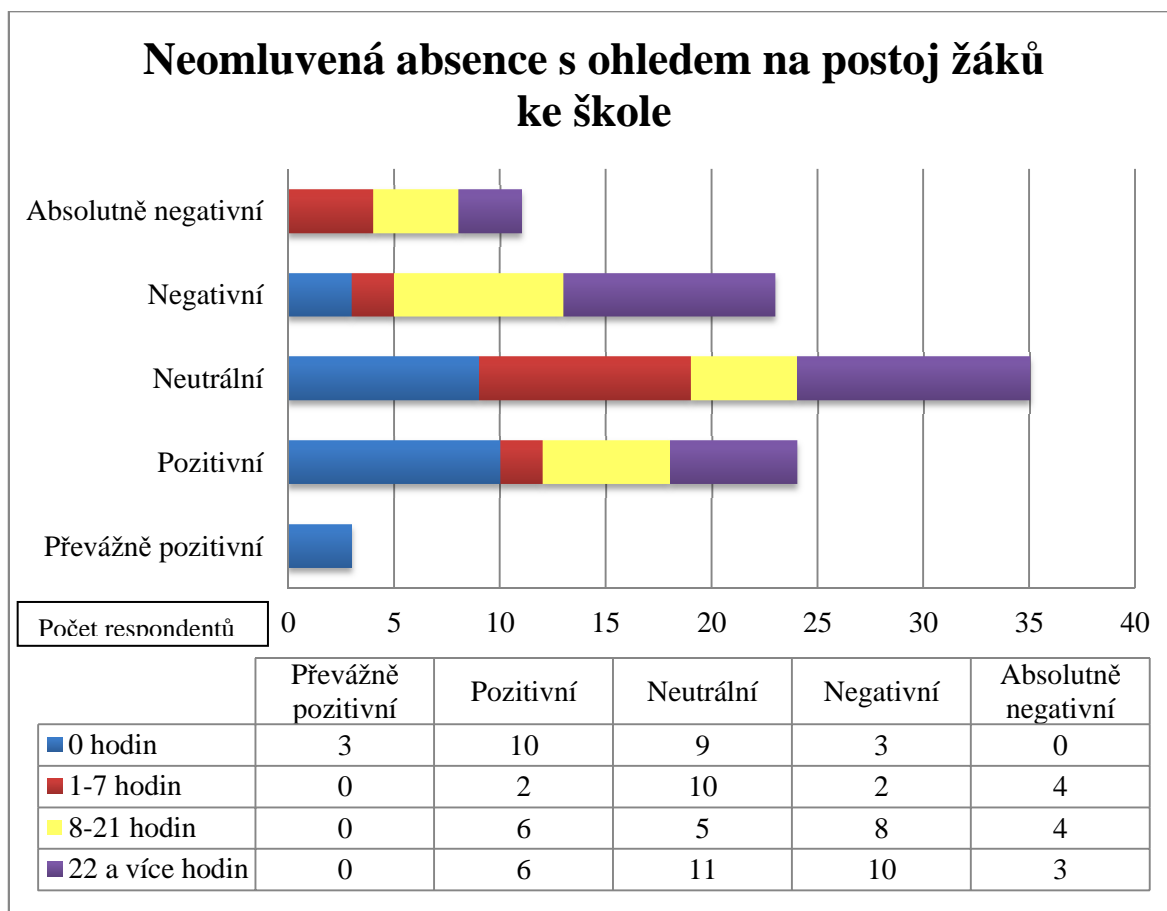
Srovnání dotazníkových položek č. 1 a č. 7

Tabulka 9. *Neomluvené hodiny mužů a žen*

Absence	0 hodin	1-7 hodin	8-21 hodin	22 a více hodin
Muž	15 (15,63%)	13 (13,54)	18 (18,75%)	22 (22,91%)
Žena	10 (10,42%)	5 (5,21%)	5 (5,21%)	8 (8,33%)

Srovnání dotazníkových položek č. 4 a č. 7

Graf 13. Neomluvená absence s ohledem na postoj žáků ke škole

Komentář: Analýzou bylo zjištěno, že 25 žáků (26,04%) nemá neomluvenou absenci, 18 žáků (18,75%) má neomluvenou absenci v délce 1-7 hodin (přibližně 1 den), 23 žáků (23,96%) má neomluvenou absenci v délce 8-21 hodin (přibližně 2-3 dny) a 30 žáků (31,25%) uvedlo, že má 22 a více neomluvených hodin (přibližně 4 dny a více). Tato dotazníková položka sloužila také jako kontrolní otázka pro dotazníkovou položku č. 3.

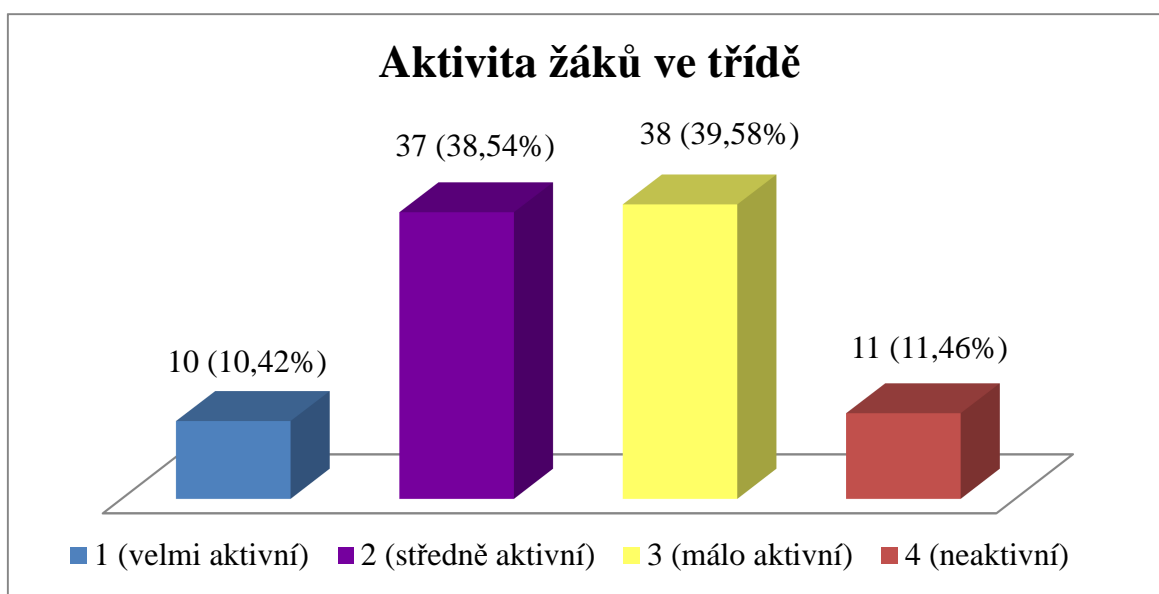
Z grafu č. 13 je zřejmé, že převážně pozitivní postoj ke škole označili žáci, kteří se nedopouštějí záškoláctví, teda mají 0 hodin neomluvené absence. Z tabulky č. 9 lze vyčíst, že největší skupinou byli muži, 22 (22,91%), kteří se dopouštěli záškoláctví v délce 22 a více hodin.

Dotazníková položka č. 8:

Jak bys ohodnotil svou aktivitu ve třídě během vyučování?

Tabulka 10. Aktivita žáků ve třídě

Odpověď	Absolutní četnost (n)	Relativní četnost (%)
1 (velmi aktivní)	10	10,42
2 (středně aktivní)	37	38,54
3 (málo aktivní)	38	39,58
4 (neaktivní)	11	11,46
Celkem	96	100

Graf 14. Aktivita žáků ve třídě

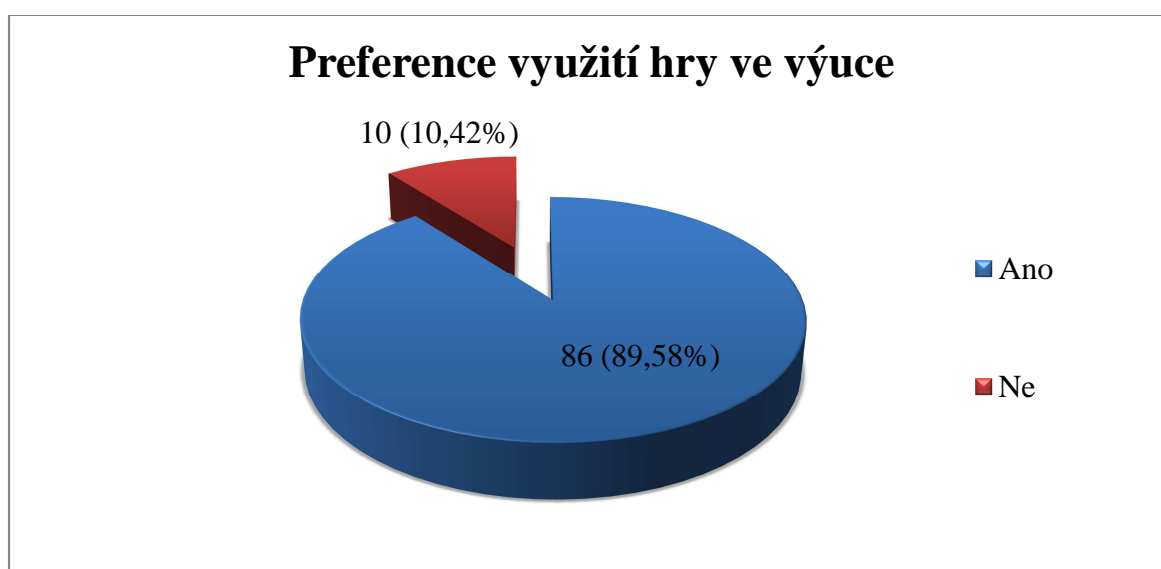
Komentář: Jako velmi aktivní ve třídě se označilo 10 žáků (10,42%), 37 žáků (38,54%) by se ohodnotilo jako středně aktivní, 38 žáků (39,58%) jako málo aktivní a 11 žáků (11,46%) jako neaktivní.

Dotazníková položka č. 9:

Preferuješ použití hry ve výuce?

Tabulka 11. *Preference využití hry ve výuce*

Odpověď	Absolutní četnost (n)	Relativní četnost (%)
Ano	86	89,58
Ne	10	10,42
Celkem	96	100

Graf 15. *Preference využití hry ve výuce*

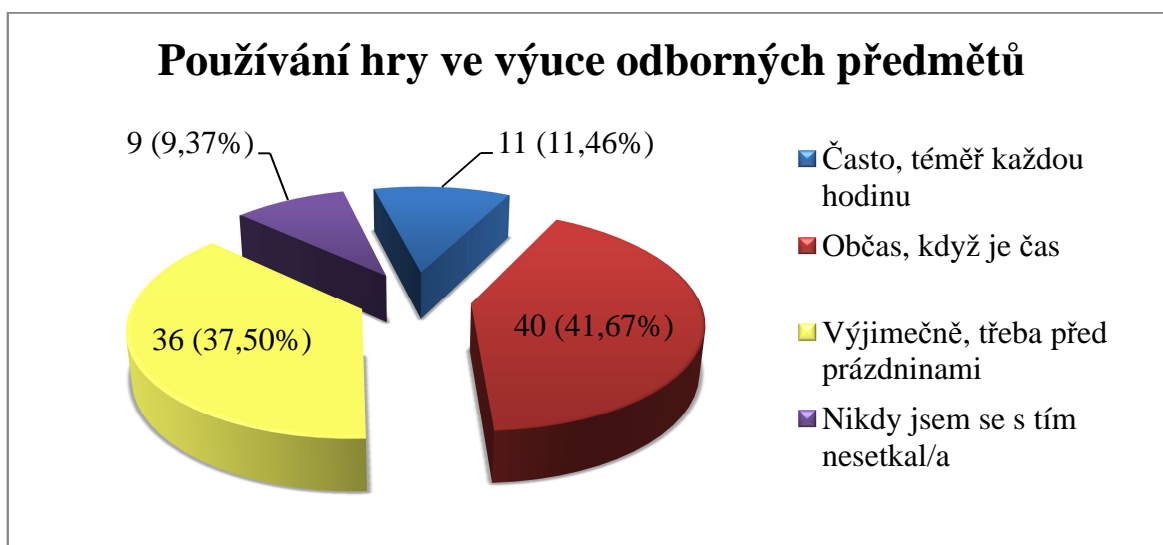
Komentář: Hru preferuje ve výuce 86 žáků (89,58%), pouze 10 žáků (10,42%) uvedlo, že nepreferují hru ve výuce.

Dotazníková položka č. 10:

Používají učitelé hru ve výuce odborných předmětů?

Tabulka 12. *Používání hry ve výuce odborných předmětů*

Odpověď	Absolutní četnost (n)	Relativní četnost (%)
Často, téměř každou hodinu	11	11,46
Občas, když je čas	40	41,67
Výjimečně, třeba před prázdninami	36	37,50
Nikdy jsem se s tím nesetkal/a	9	9,37
Celkem	96	100,00

Graf 16. *Používání hry ve výuce odborných předmětů*

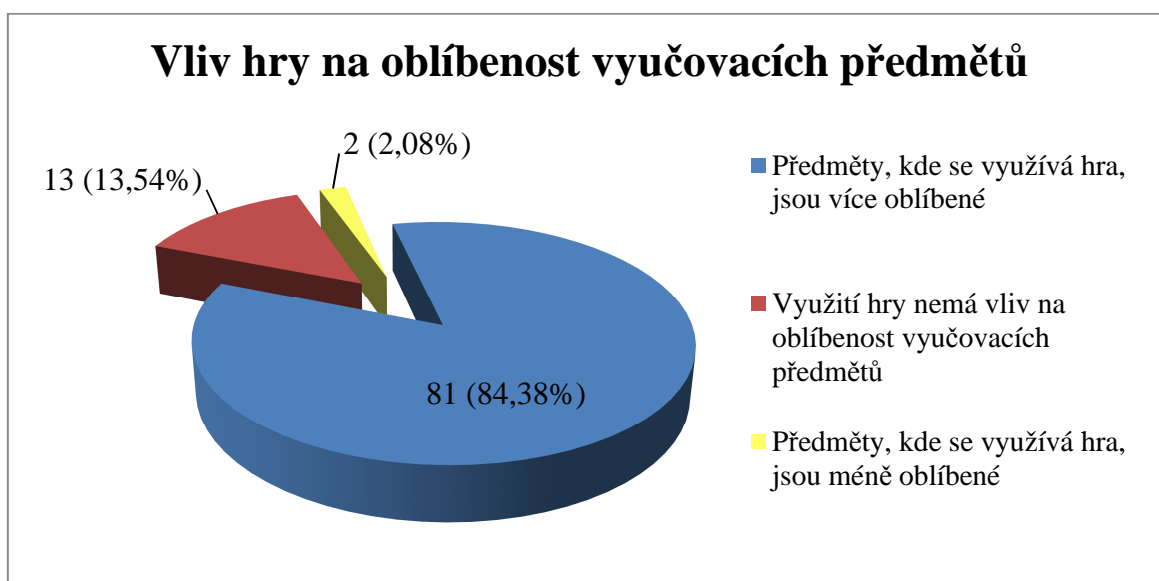
Komentář: Na otázku používání hry ve výuce odborných předmětů odpovědělo 11 žáků (11,46%), že učitelé používají hru často, téměř každou hodinu, 40 žáků (41,67%) uvedlo občas, když je čas. Dále 36 žáků (37,50%) uvedlo, že učitelé používají hru ve výuce spíše výjimečně, třeba před prázdninami a 9 žáků (9,37%) se s použitím hry ve výuce nikdy nesetkali.

Dotazníková položka č. 11:

Myslíš si, že má použití hry vliv na oblíbenost vyučovacích předmětů?

Tabulka 13. Vliv hry na oblíbenost vyučovacích předmětů

Odpověď	Absolutní četnost (n)	Relativní četnost (%)
Předměty, kde se využívá hra, jsou více oblíbené	81	84,38
Využití hry nemá vliv na oblíbenost vyučovacích předmětů	13	13,54
Předměty, kde se využívá hra, jsou méně oblíbené	2	2,08
Celkem	96	100

Graf 17. Vliv hry na oblíbenost vyučovacích předmětů

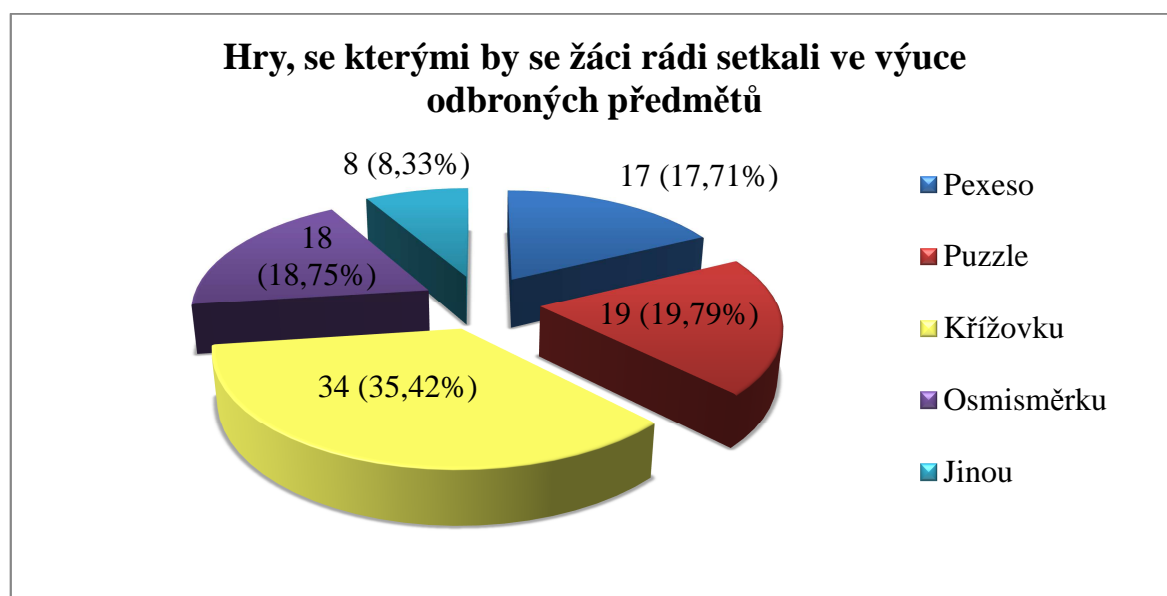
Komentář: Největší skupina respondentů, 81 (84,38%), uvedla, že předměty, kde se využívá hra, jsou více oblíbené. Neutrální postoj, že využití hry nemá vliv na oblíbenost vyučovacích předmětů, zvolilo 13 žáků (13,54%) a 2 žáci (2,08%) uvedli, že předměty, kde se využívá hra, jsou méně oblíbené.

Dotazníková položka č. 12:

Kterou hru máš nejraději a rád/a by ses s ní setkala ve výuce odborných předmětů?

Tabulka 14. *Hry, se kterými by se žáci rádi setkali ve výuce odborných předmětů*

Odpověď	Absolutní četnost (n)	Relativní četnost (%)
Pexeso	17	17,71
Puzzle	19	19,79
Křížovku	34	35,42
Osmisměrku	18	18,75
Jinou	8	8,33
Celkem	96	100

Graf 18. *Hry, se kterými by se žáci rádi setkali ve výuce odborných předmětů*

Komentář: Nejvíce respondentů, 34 (35,42%), uvedlo křížovku jako hru, se kterou by se rádi setkali ve výuce odborných předmětů. Další tři možnosti volilo obdobné množství

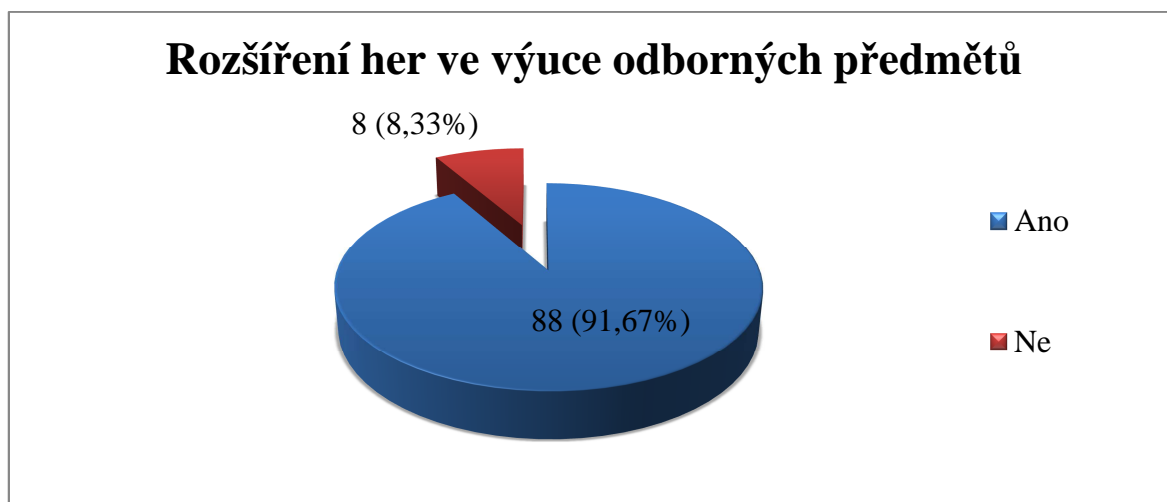
respondentů. S puzzle by se rádo setkala 19 žáků (19,79%), s osmisměrkou by se rádo setkala 18 žáků (18,75%), s pexesem by se rádo setkala 17 žáků (17,71%). Jinou volbu volilo 8 žáků (8,33%), kteří uvedli: hru s balónem, hledání pokladu, když chodíme po škole a objevili se také dvě odpovědi nic a žádnou.

Dotazníková položka č. 13:

Uvítal bys rozšíření hry i do dalších odborných předmětů, kde se doposud nepoužívá?

Tabulka 15. Rozšíření her ve výuce odborných předmětů

Odpověď	Absolutní četnost (n)	Relativní četnost (%)
Ano	88	91,67
Ne	8	8,33
Celkem	96	100

Graf 19. Rozšíření her ve výuce odborných předmětů

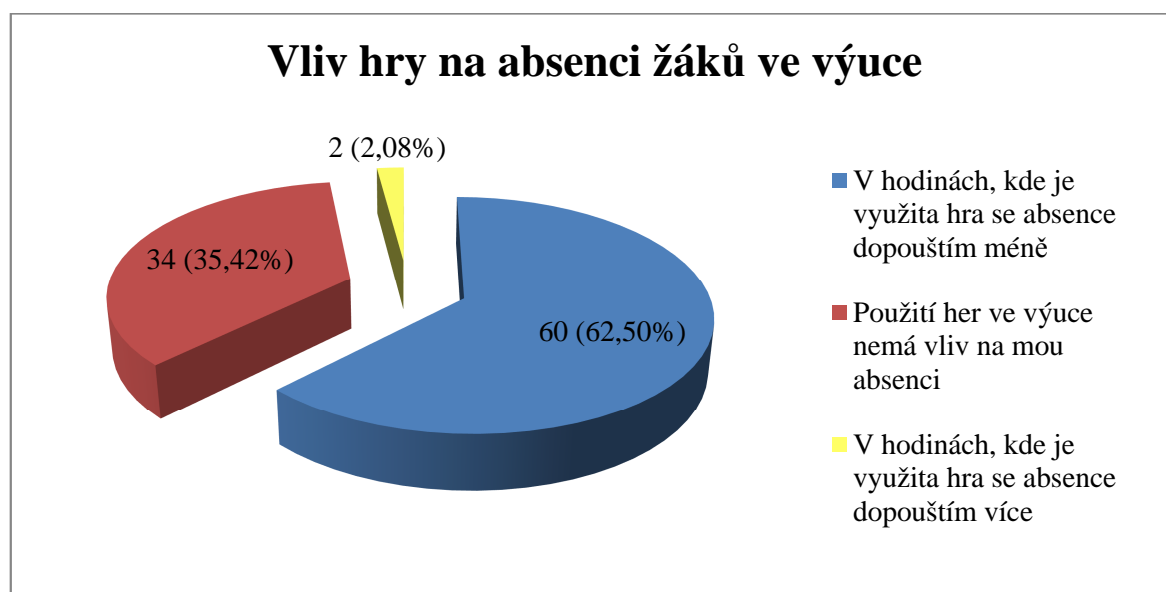
Komentář: Zájem o rozšíření her ve výuce odborných předmětů uvedlo 88 žáků (91,67%). Pouze 8 žáků (8,33%) uvedlo, že nemají zájem o rozšíření her předmětů, v nichž se dosud nepoužívá.

Dotazníková položka č. 14:

Jaký je Tvůj názor na použití hry s ohledem na Tvoji absenci?

Tabulka 16. Vliv hry na absenci žáků ve výuce

Odpoověď	Absolutní četnost (n)	Relativní četnost (%)
V hodinách, kde je využita hra se absence dopouštím méně	60	62,50
Použití her ve výuce nemá vliv na mou absenci	34	35,42
V hodinách, kde je využita hra se absence dopouštím více	2	2,08
Celkem	96	100

Graf 20. Vliv hry na absenci žáků ve výuce

Komentář: Největší skupinu respondentů tvořilo 60 žáků (62,50%), kteří uvedli, že v hodinách, kde je využita hra se absence dopouští méně, 34 žáků (35,42%) uvedlo, že použití her nemá vliv na absenci a 2 žáci (2,08%) uvedli že v hodinách, kde je využita hra se absence dopouští více.

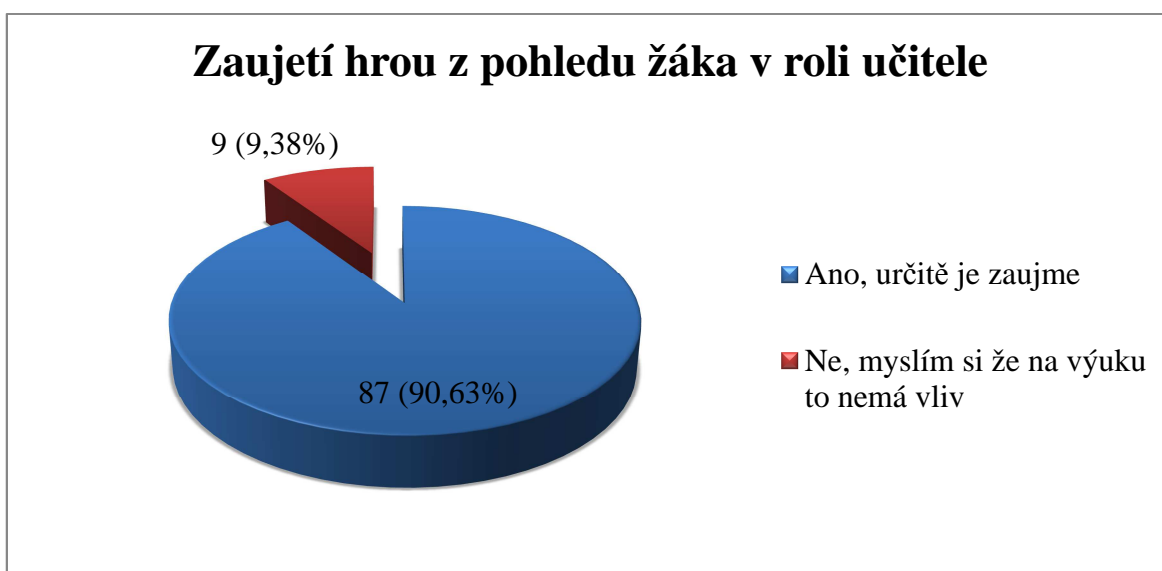

Dotazníková položka č. 15:

Představ si, že jsi v roli učitele, myslíš si, že hra může žáky zaujmout?

Tabulka 17. *Zaujetí hrou z pohledu žáka v roli učitele*

Odpověď	Absolutní četnost (n)	Relativní četnost (%)
Ano, určitě je zaujme	87	90,63
Ne, myslím si, že na výuku to nemá vliv	9	9,38
Celkem	96	100,01

Graf 21. *Zaujetí hrou z pohledu žáka jako učitele*

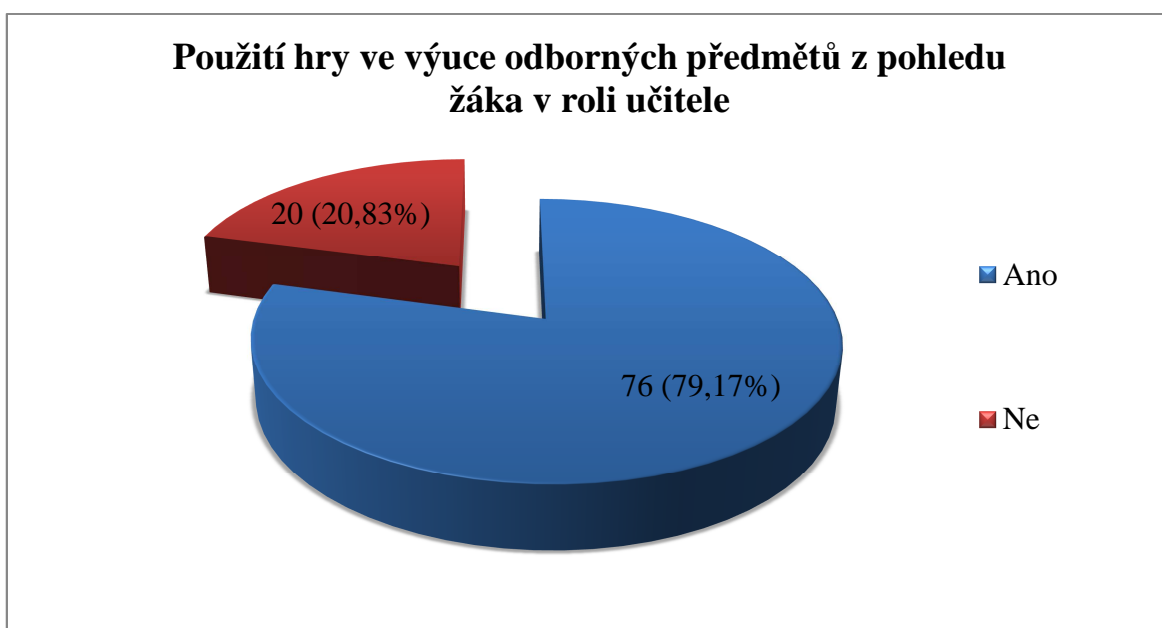
Komentář: V této položce si žáci měli představit, že jsou v roli učitele a zamyslet se nad tím, zda hra může žáky zaujmout. Z celkového množství dotazovaných uvedlo 87 respondentů (90,63%), že hra žáky určitě zaujme a 9 respondentů (9,38%) je přesvědčeno, že na výuku to nemá vliv.

Dotazníková položka č. 16:

Představ si, že jsi v roli učitele, používal bys hru ve výuce odborných předmětů?

Tabulka 18. *Použití hry ve výuce odborných předmětů z pohledu žáka v roli učitele*

Odpověď	Absolutní četnost (n)	Relativní četnost (%)
Ano	76	79,17
Ne	20	20,83
Celkem	96	100

Graf 22. *Použití hry ve výuce odborných předmětů z pohledu žáka v roli učitele*

Komentář: Obdobně jako v předchozí položce bylo úkolem žáků představit si sama sebe v roli učitele a zamyslet se nad tím, zda by používali hru ve výuce odborných předmětů. Z celkového množství respondentů uvedlo 76 dotazovaných (79,17%) že ano a 20 dotazovaných (20,83%) že nikoliv.

5.1 Interpretace dat

K dílčímu cíli výzkumu č. 1: *Zjistit, jaké je pohlaví respondentů, s ohledem na zjištění četnosti výskytu záškoláctví.*

Na první cíl se vztahovaly položky v dotazníku č. 1, 3 a 7. Celkový počet dotazovaných žáků byl 96 (100%), z toho bylo 68 mužů (70,83%) a 28 žen (29,17%). Tento nepoměr je dán malým počtem žen studujících technické obory. Při srovnání odpovědí respondentů, kteří již byli za školou, je však zřejmé, že mezi záškoláky je nejvíce 53 žáků (55,21%) mužského pohlaví. Nejvíce mužů uvedlo, že se nejčastěji dopouští záškoláctví, které je v délce 22 a více hodin (přibližně 4 dny a více) naproti tomu nejvíce žen uvedlo, že se záškoláctví nedopouští vůbec. Konkrétní hodnoty jsou uvedeny v tabulce č. 9.

K dílčímu cíli výzkumu č. 2: *Zjistit, jaký typ studijního oboru respondenti studují, s ohledem na zjištění četnosti výskytu záškoláctví.*

K druhému cíli se vztahovaly položky v dotazníku č. 2 a 3. Při srovnání odpovědí respondentů, uvedlo 54 žáků (56,25%) studujících učební obor, že již byli někdy „za školou“. Pouze 13 žáků (13,54%), studujících učební obor, uvedlo, že ještě nebyli „za školou“. U žáků studujících maturitní obory, odpovědělo 12 žáků (12,50%), že již byli „za školou“ a stejný počet žáků odpověděl opačně. U nástavbového studia odpovědělo pouze 5 žáků (5,21%), že již byli „za školou“.

K dílčímu cíli výzkumu č. 3: *Zjistit, jaká je míra neomluvené absence žáků střední školy s ohledem na postoj žáků ke škole.*

Při analýze odpovědí na otázky č. 3, 4 a 7 bylo zjištěno, že převážně pozitivní a pozitivní postoj ke škole mají žáci, kteří se záškoláctví nedopouští vůbec. Tito žáci rovněž nemají absolutně negativní postoj ke škole. Naopak žáci, kteří se dopouští záškoláctví v délce 22 a více hodin, označili svůj postoj ke škole převážně jako neutrální až negativní.

K dílčímu cíli výzkumu č. 4: *Zjistit, jaká je míra záškoláctví s vědomím rodičů.*

Ke čtvrtému cíli se vztahovaly položky v dotazníku č. 3 a 5. Smyslem těchto dvou otázek bylo odhalení záškoláctví bez vědomí rodičů. Otázky ale byly položeny tak, aby to žákům nebylo na první pohled zřejmé. Srovnávali jsme, zda žáci byli někdy „za školou“ a zda si někdy podepsali omluvenku sami bez vědomí rodičů. Analýzou dat jsme zjistili, že 8 žáků (11,27%) už bylo někdy „za školou“ s vědomím rodičů. Tento údaj je znepokojující,

protože nás upozorňuje na fakt, že někteří rodiče záškoláctví žáků tolerují a také je v tom podporují. Jedná se o záškoláctví, které je skryté v omluvené docházce (tzv. skryté záškoláctví), i když žák neměl k absenci žádný důvod. Pro učitele je velmi těžké tento typ záškoláctví odhalit a často, bez spolupráce rodičů, není schopen problém řešit.

K dílčímu cíli výzkumu č. 5: Zjistit, co považují žáci za nejčastější důvod k záškoláctví.

K pátému cíli se vztahovala položka v dotazníku č. 6. Smyslem bylo zjistit, co považují žáci za nejčastější důvod záškoláctví. Otázka byla položena tak, aby se žáci zamysleli nad možnými příčinami. Nejčastější pak byly odpovědi nezajímavost vyučovacího předmětu (odpovědělo 31 žáků; 32,29%), nuda ve škole (odpovědělo 22 žáků; 22,92%), obava ze zkoušení nebo písemné práce (odpovědělo 18 žáků; 18,75%) a strach z učitele uvedlo 16 žáků (16,67%).

K dílčímu cíli výzkumu č. 6: Zjistit, jaký je názor žáků střední školy na použití hry ve výuce odborných předmětů.

K pátému cíli se vztahovaly položky v dotazníku č. 8, 9, 10, 11 a 13. Z výzkumu jednoznačně vyplynulo, že žáci střední školy preferují použití hry ve výuce. Tuto kladnou reakci potvrdilo 86 žáků (89,58%) z celkového počtu 96 respondentů. Velká část dotazovaných žáků, 81 (84,38%), odpovědělo, že předměty kde se využívá hra, jsou více oblíbené. Avšak svou aktivitu ve vyučování ohodnotili převážně jako málo a středně aktivní. Zároveň ale uvedli, že učitelé používají hru ve výuce občas (odpovědělo 40 žáků (41,67%), případně výjimečně, třeba před prázdninami (odpovědělo 36 žáků; 37,50%). Za pozitivní považujeme, že 11 žáků (11,46%) odpovědělo, že učitelé používají hru ve výuce často, téměř každou hodinu.

Zde je však možné, že se projevilo cílené zavádění her do výuky odborných předmětů, ze strany autorky této práce, během odborné praxe na SŠT Přerov. Zájem o rozšíření her do dalších odborných předmětů, kde se doposud hra nepoužívá, potvrdilo 88 žáků (91,67%) z celkových 96 dotazovaných (100%).

K dílčímu cíli výzkumu č. 7: Zjistit, jaká hra je mezi žáky střední školy nejoblíbenější.

Na tento cíl byla zaměřena položka v dotazníku č. 12. Žáci měli možnost vybrat si z pěti možností: pexeso, puzzle, křížovku, osmisměrku a alternativní volbu jinou. Za nejvíce oblíbenou hru byla zvolena křížovka, tu si vybralo 34 žáků (35,42%).

K dílčímu cíli výzkumu č. 8: Zjistit, zda by používali žáci hru ve výuce odborných předmětů, kdyby byli v roli učitelů?

K osmému cíli se vztahovaly položky v dotazníku č. 15 a 16. Z celkového množství dotazovaných uvedlo 87 (90,63%), že použití hry ve výuce může žáky zaujmout. Avšak pouze 76 žáků (79,17%) uvedlo, že by používali hru ve výuce odborných předmětů.

Hlavním cílem bakalářské práce bylo zjistit, zda může hra využívaná ve výuce fungovat jako prevence záškoláctví. Z celkového množství respondentů odpovědělo 60 žáků (62,50), že se v hodinách kde je využita hra dopouští menší absence, 34 žáků (35,42%) uvedlo, že použití her ve výuce nemá vliv na absenci a 2 žáci (2,08%) se k otázce stavěli opozičně, tedy zvolili variantu, že se absence dopouští více.

Při porovnání jednotlivých cílů je zřejmé, že použití hry má vliv na oblíbenost vyučovaného předmětu, že žáci tento přístup hodnotí převážně kladně, a označuje tyto předměty jako více oblíbené.

5.2 Doporučení pro praxi

Z výzkumu jasně vyplývá oblíbenost her využitých ve výuce odborných předmětů na střední škole. Doporučujeme učitelům, aby se zamysleli nad možností zapojení her do výuky odborných předmětů, a to nejenom pro osvěžení hodiny, ale také pro zlepšení klimatu třídy, pro snížení absence žáků, zvýšení oblíbenosti vyučovaného předmětu a s tím související zvýšení motivace žáků k učení.

Dále doporučuji zabývat se podrobněji problematikou didaktických her nejenom v mateřských a základních školách, ale také na středních školách v odborných předmětech, kde je toto téma v současnosti opomíjené.

ZÁVĚR

V bakalářské práci jsme se zabývali hrou jako prevencí záškoláctví na střední škole. Práce byla rozdělena na dvě části, teoretickou a praktickou.

Teoretická část pojednávala o základních pojmech, vztahujících se k tématu bakalářské práce. Uváděli jsme zde stav výzkumného tématu v odborné literatuře a jeho vazby na sociální pedagogiku. Z oblasti záškoláctví byla práce zaměřena na typologii a příčiny záškoláctví, podrobněji pak na záškoláctví s odmítáním školy, klima školy, klima třídy a konkrétní situaci na Střední škole technické, Přerov, Kouřilkova 8. Z oblasti her byla práce zaměřena na historii hry, typologii her a praktické využití hry ve výuce odborných předmětů.

V praktické části jsme prováděli kvantitativní výzkumné šetření za pomoci dotazníkové metody, hledali jsme odpovědi na předem stanovené výzkumné otázky a s tím související cíle. Výzkumné šetření prokázalo zájem žáků o využití hry ve výuce odborných předmětů a jejich zájem o rozšíření hry do dalších odborných předmětů, v nichž se v současné době nepoužívá. Dále žáci uvedli jako jednu z hlavních příčin absence nudu ve škole a nezajímavost předmětu a velká část dotazovaných uvedla, že v hodinách, kde je využita hra se dopouští absence méně, což je z hlediska sociální pedagogiky přínosné.

Pro mne měla práce velký přínos především z profesního hlediska. Pracuji jako učitelka odborných předmětů a současně jsem také třídní učitelka. S vysokou absencí, jak omluvenou tak i neomluvenou, se setkávám denně. Stále hledám nové možnosti, jak žáky motivovat, aby do školy chodili rádi a změnil se tak jejich způsob ke vzdělání. Možnost praktického zavádění her do výuky a zpětná vazba, kterou jsem získala od studentů, se pro mne stala velmi motivující pro další práci s žáky.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] BAKOŠOVÁ, Zlatica, 2005. *Sociálna pedagogika jako životná pomoc*. Vyd. 1. Bratislava: FF UK. ISBN 978-80-968437-5-6
- [2] BAKOŠOVÁ, Zlatica, 2008. *Sociálna pedagogika jako životná pomoc*. Vyd. 2. Bratislava: FF UK. ISBN 978-80-96994-0-3
- [3] ČAPEK, Robert, 2010. *Třídní klima a školní klima*. Vyd. 1. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-2742-4.
- [4] ČESKO. Zákon č. 561 ze dne 24. září 2004 o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2004, částka 190, s. 10262-10324. Dostupný také z: <http://www.msmt.cz/dokumenty/novy-skolsky-zakon> .
- [5] ČESKO. Zákon č. 200 ze dne 17. května 1990 o přestupcích. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1990, částka 35, s. 810-826. Dostupný také z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1990-200> .
- [6] ČESKO. Zákon č. 89 ze dne 3. února 2012 občanský zákoník. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2012, částka 33, s. 1026-1363. Dostupný také z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89>.
- [7] ČESKO. Zákon č. 40 ze dne 8. ledna 2009 trestní zákoník. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2009, částka 11, s. 354-461. Dostupný také z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40>
- [8] ČINČERA, Jan, 2007. *Práce s hrou: pro profesionály*. Vyd. 1. Praha: Grada. ISBN 978-802-4719-740.
- [9] DOLEJŠ, Martin, 2010. *Efektivní včasná diagnostika rizikového chování u adolescentů*. Vyd. 1. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 978-80-244-2642-6.
- [10] FICOVÁ, Lucia, 2011. *Záškoláctvo jako problém súčasnej základnej školy*. Vyd. 1. Bratislava: OZ V4. ISBN 978-80-89443-06-2.

- [11] Gac, 2009. *Sociologický výzkum zaměřený na analýzu podoby a příčin segregace žákyň, žáků a mladých lidí ze socio-kulturně znevýhodňujícího prostředí* [online]. GAC, ©2014 [cit. 2015-01-10]. Dostupné z:
http://www.gac.cz/userfiles/File/nase_prace_vystupy/GAC_Vzdelanostni_drahy_a_sance_romskych_deti.pdf
- [12] GRECMANOVÁ, Helena, 2008. *Klima školy*. Vyd. 1. Olomouc: Nakladatelství Hanex. ISBN 978-80-7409-010-3.
- [13] HÁJEK, Václav, 2004. *Pozemní stavitelství III*. Vyd. 3. Praha: Sobotáles. ISBN 80-86817-04-0.
- [14] HELCL, Roman, 2012. Přerov získal první vydání Komenského Školy hrou. www.olomouc.idnes.cz [online]. [cit. 2014-03-05]. Dostupné z:
http://olomouc.idnes.cz/prerov-ziskal-prvni-vydani-komenskeho-spisu-skoly-hrou-p2y-/olomouc-zpravy.aspx?c=A120329_1756122_olomouc-zpravy_stk
- [15] HEYNE, David a Stephanie Rollings, 2002 cit. podle KYRIACOU, Chris, 2005. *Řešení výchovných problémů ve škole*. Vyd. 1. Praha: Portál. ISBN 80-7178-945-3.
- [16] HUIZINGA, Johan, 1971. *Homo ludens: o původu kultury ve hře*. Vyd. 1. Praha: Mladá fronta.
- [17] CHRÁSKA, Miroslav, 2007. *Metody pedagogického výzkumu*. Vyd. 1. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-1369-4.
- [18] INSTRUKTOŘI BRNO, 2007. *Fond her: 52 nejlepších her z akcí a kurzů*. Vyd. 1. Brno: Computer Press. ISBN 978-80-251-1675-3.
- [19] JANIŠ, Kamil, 2009. *Úvod do problematiky volného času*. Vyd. 1. Opava: Slezská univerzita v Opavě. ISBN 978-80-7248-530-7.
- [20] KATZOVÁ, Pavla, 2008. *Školský zákon: komentář*. Vyd. 1. Praha: ASPI. ISBN 978-80-7357-412-3.
- [21] KOLÁŘ, Zdeněk, 2012. *Výkladový slovník z pedagogiky: 583 vybraných hesel*. Vyd. 1. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-3710-2.

- [22] Komenský, J. A., 1656 cit. podle HELCL, Roman, 2012. Přerov získal první vydání Komenského Školy hrou. www.olomouc.idnes.cz [online]. [cit. 2014-03-05]. Dostupné z: http://olomouc.idnes.cz/prerov-ziskal-prvni-vydani-komenskeho-spisu-skoly-hrou-p2y-/olomouc-zpravy.aspx?c=A120329_1756122_olomouc-zpravy_stk
- [23] KRAUS, Blahoslav, 2008. *Základy sociální pedagogiky*. Vyd. 1. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-383-3.
- [24] KYRIACOU, Chris, 2005. *Řešení výchovných problémů ve škole*. Vyd. 1. Praha: Portál. ISBN 80-7178-945-3.
- [25] *Listina základních práv a svobod v aplikační praxi ČR, 1997*. Vyd. 1. Praha: C. H. Beck. ISBN 80-7178-945-3.
- [26] MARÁKOVÁ, Iva, 2006. *Pranostiky a hry na celý rok*. Vyd. 1. Praha: Portál. ISBN 80-7367-164-6.
- [27] MAREŠ, Jiří, 2013. *Pedagogická psychologie*. Vyd. 1. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0174-8.
- [28] MARTÍNEK, Zdeněk, 2009. *Agresivita a kriminalita školní mládeže*. Vyd. 1. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-2310-5.
- [29] Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2013a. *MŠMT: Národní strategie primární prevence rizikového chování dětí a mládeže* [online]. MŠMT, ©2013 [cit. 2015-01-02]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/file/28077>
- [30] Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2013b. *MŠMT: Příloha č.11 – Záškoláctví* [online]. MŠMT, ©2013 [cit. 2015-01-02]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/file/20277>
- [31] NOVÁK, Rudolf, 2002. *Instalace plynovodů*. Vyd. 5. Praha: Sobotáles. ISBN 80-85920-89-1.
- [32] PETILLON, Hanns, 2013. *1000 her pro školy, kroužky a volný čas*. Vyd. 1. Brno: Edika. ISBN 978-80-266-0095-4.
- [33] PETTY, Geoffrey, 1996. *Moderní vyučování*. Vyd. 3. Praha: Portál. ISBN 80-7178-978-X.
- [34] PRŮCHA, J., E. WALTEROVÁ a J. MAREŠ, 2013. *Moderní vyučování*. Vyd. 7. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0403-9.

- [35] SITNÁ, Dagmar, 2009. *Metody aktivního vyučování*. Vyd. 1. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-246-1.
- [36] Střední škola technická, Přerov, Kouřilíkova 8, 2013a. *SŠT Přerov: Vnitřní směrnice č. 2 – Školní řád* [online]. SŠT Přerov, ©2013 [cit. 2015-01-02]. Dostupné z:
http://www.kourilkova8.cz/data/000013-2014-admin/Skolni_rad_od%201-9-2013.pdf
- [37] Střední škola technická, Přerov, Kouřilíkova 8, 2013b. *SŠT Přerov: Vnitřní směrnice č. 20 – Pravidla hodnocení žáků* [online]. SŠT Přerov, ©2013 [cit. 2015-01-02]. Dostupné z:
http://www.kourilkova8.cz/data/000013-2014-admin/Vnitрни_klasifkacni_rad_zmena_od-1-9.pdf
- [38] Střední škola technická, Přerov, Kouřilíkova 8, 2014a. *SŠT Přerov: Pravidla pro poskytování stipendia žákům technických oborů vzdělání zakončených maturitní zkouškou* [online]. SŠT Přerov, ©2013 [cit. 2015-02-02]. Dostupné z:
<http://www.kourilkova8.cz/data/ZRPV/mat.pdf>
- [39] Střední škola technická, Přerov, Kouřilíkova 8, 2014b. *SŠT Přerov: Pravidla pro poskytování učňovských stipendií Olomouckým krajem* [online]. SŠT Přerov, ©2013 [cit. 2015-02-02]. Dostupné z:
<http://www.kourilkova8.cz/data/ZRPV/ucn.pdf>
- [40] VOCÍLKA, Miroslav, 1998. *Stav a příčiny záškoláctví na zvláštních školách*. Vyd. 1. Praha: MŠMT.
- [41] Walter, G., 1993 citi podle PETILLON, Hanns, 2013. *1000 her pro školy, kroužky a volný čas*. Vyd. 1. Brno: Edika. ISBN 978-80-266-0095-4.

DOKUMENTY ŠKOLY

- [1] *Výroční zpráva o činnosti školy za školní rok 2005/2006*, 2006. Přerov: Střední škola technická, Přerov, Kouřilíkova 8.
- [2] *Výroční zpráva o činnosti školy za školní rok 2006/2007*, 2007. Přerov: Střední škola technická, Přerov, Kouřilíkova 8.
- [3] *Výroční zpráva o činnosti školy za školní rok 2007/2008*, 2008. Přerov: Střední škola technická, Přerov, Kouřilíkova 8.
- [4] *Výroční zpráva o činnosti školy za školní rok 2008/2009*, 2009. Přerov: Střední škola technická, Přerov, Kouřilíkova 8.
- [5] *Výroční zpráva o činnosti školy za školní rok 2009/2010*, 2010. Přerov: Střední škola technická, Přerov, Kouřilíkova 8.
- [6] *Výroční zpráva o činnosti školy za školní rok 2010/2011*, 2011. Přerov: Střední škola technická, Přerov, Kouřilíkova 8.
- [7] *Výroční zpráva o činnosti školy za školní rok 2011/2012*, 2012. Přerov: Střední škola technická, Přerov, Kouřilíkova 8.
- [8] *Výroční zpráva o činnosti školy za školní rok 2012/2013*, 2013. Přerov: Střední škola technická, Přerov, Kouřilíkova 8.
- [9] *Výroční zpráva o činnosti školy za školní rok 2013/2014*, 2014. Přerov: Střední škola technická, Přerov, Kouřilíkova 8.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

Games	Strukturované hry.
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy.
SAS	System agend pro školy.
SŠT Přerov	Střední škola technická, Přerov, Kouřilkova8.
Play	Hravé zacházení se situací všedního dne.
SOŠ	Střední odborná škola.
SOU	Střední odborné učiliště.

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1. <i>Pracovní list</i>	40
Obrázek 2. <i>Puzzle</i>	41
Obrázek 3. <i>Puzzle vodovodní přípojka</i>	42
Obrázek 4. <i>Křížovka hořáky</i>	42
Obrázek 5. <i>Osmisměrka</i>	43
Obrázek 6. <i>Stavebnice pro výuku odborných předmětů</i>	44

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1. <i>Přehled absence</i>	32
Tabulka 2. <i>Pohlaví respondentů</i>	50
Tabulka 3. <i>Typ studijního oboru</i>	51
Tabulka 4. <i>Pobyt žáků „za školou“</i>	52
Tabulka 5. <i>Postoj žáků ke škole</i>	55
Tabulka 6. <i>Podpis omluvenky bez vědomí rodičů</i>	57
Tabulka 7. <i>Příčiny záškoláctví</i>	58
Tabulka 8. <i>Neomluvené hodiny žáků</i>	60
Tabulka 9. <i>Neomluvené hodiny mužů a žen</i>	60
Tabulka 10. <i>Aktivita žáků ve třídě</i>	62
Tabulka 11. <i>Preference využití hry ve výuce</i>	63
Tabulka 12. <i>Používání hry ve výuce odborných předmětů</i>	64
Tabulka 13. <i>Vliv hry na oblíbenost vyučovacích předmětů</i>	65
Tabulka 14. <i>Hry, se kterými by se žáci rádi setkali ve výuce odborných předmětů</i>	66
Tabulka 15. <i>Rozšíření her ve výuce odborných předmětů</i>	67
Tabulka 16. <i>Vliv hry na absenci žáků ve výuce</i>	68
Tabulka 17. <i>Zaujetí hrou z pohledu žáka v roli učitele</i>	69
Tabulka 18. <i>Použití hry ve výuce odborných předmětů z pohledu žáka v roli učitele</i>	70

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1. <i>Pohlaví respondentů</i>	50
Graf 2. <i>Typ studijního oboru</i>	51
Graf 3. <i>Složení oborů podle pohlaví respondentů</i>	52
Graf 4. <i>Pobyt žáků „za školou“</i>	53
Graf 5. <i>Pobyt žáků „za školou“ podle pohlaví</i>	53
Graf 6. <i>Pobyt „za školou“ podle oboru studia</i>	54
Graf 7. <i>Postoj žáků ke škole</i>	55
Graf 8. <i>Postoj žáků ke škole, kteří byli a nebyli „za školou“</i>	56
Graf 9. <i>Podpis omluvenky bez vědomí rodičů</i>	57
Graf 10. <i>Podpis omluvenky</i>	58
Graf 11. <i>Příčiny záškoláctví</i>	59
Graf 12. <i>Neomluvené hodiny žáků</i>	60
Graf 13. <i>Neomluvená absence s ohledem na postoj žáků ke škole</i>	61
Graf 14. <i>Aktivita žáků ve třídě</i>	62
Graf 15. <i>Preference využití hry ve výuce</i>	63
Graf 16. <i>Používání hry ve výuce odborných předmětů</i>	64
Graf 17. <i>Vliv hry na oblíbenost vyučovacích předmětů</i>	65
Graf 18. <i>Hry, se kterými by se žáci rádi setkali ve výuce odborných předmětů</i>	66
Graf 19. <i>Rozšíření her ve výuce odborných předmětů</i>	67
Graf 20. <i>Vliv hry na absenci žáků ve výuce</i>	68
Graf 21. <i>Zaujetí hrou z pohledu žáka jako učitele</i>	69
Graf 22. <i>Použití hry ve výuce odborných předmětů z pohledu žáka v roli učitele</i>	70

SEZNAM PŘÍLOH

- PI Dotazníky
- PII Rešerše vybrané literatury
- PIII Pracovní list
- PIV Souhlas s prováděním dotazníkového šetření
- PV Deník konzultací

PŘÍLOHA P I: DOTAZNÍK

Jmenuji se Hana Mrvová, jsem studentkou 3. ročníku Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulty humanitních studií, oboru Sociální pedagogika. Tento dotazník bude sloužit jako podklad praktického výzkumu mé bakalářské práce v roce 2015. Úkolem výzkumu je zjistit Tvůj názor na využití hry ve výuce jako prevenci záškoláctví na střední škole. Dotazník je anonymní. Zakroužkujte odpovídající odpovědi v následujících položkách dotazníku.

Otázka č.1: Jsi muž/žena?

- A Muž
- B Žena

Otázka č.2: Jaký typ studijního oboru studuješ?

- A Učňovský (3 letý)
- B Maturitní (4 letý)
- C Maturitní nástavbový (2 letý)

Otázka č.3: Byl jsi někdy tzv. „za školou“?

- A Ano, již jsem byl „za školou“
- B Ne, ještě jsem nebyl „za školou“

Otázka č.4: Jaký je Tvůj postoj ke škole?

- A Převážně pozitivní
- B Pozitivní
- C Neutrální
- D Negativní
- E Absolutně negativní

Otázka č.5: Podepsal/a sis někdy sama omluvenku, bez vědomí rodičů?

A Ano

B Ne

Otázka č.6: Jaký si myslíš, že je nejčastější důvod záškoláctví?

A Šikana

B Strach z učitele

C Obava ze zkoušení nebo písemné práce

D Nuda ve škole

E Nezajímavost vyučovaného předmětu

F Jiné, uveď jaké...

Otázka č.7: Kolik hodin jsi měl neomluvených v průběhu školního roku?

A 0 hodin

B 1-7 hodin (přibližně 1 den)

C 8-21 hodin (přibližně 2-3 dny)

D 22 a více hodin (přibližně 4 dny a více)

Otázka č.8: Jak bys ohodnotil svou aktivitu ve třídě během vyučování?

1 (velmi aktivní)

2 (středně aktivní)

3 (málo aktivní)

4 (neaktivní)

Otázka č.9: Preferuješ použití hry ve výuce?

A Ano

B Ne

Otázka č.10: Používají učitelé hru ve výuce odborných předmětů?

- A Často, téměř každou hodinu
- B Občas, když je čas
- C Výjimečně, třeba před prázdninami
- D Nikdy jsem se s tím nesetkal/a

Otázka č.11: Myslíš si, že má použití hry vliv na oblíbenost vyučovacích předmětů?

- A Předměty, kde se využívá hra jsou více oblíbené
- B Využití hry nemá vliv na oblíbenost vyučovacích předmětů
- C Předměty, kde se využívá hra jsou méně oblíbené

Otázka č.12: Kterou hru máš nejraději a rád/a by ses s ní setkal/a ve výuce odborných předmětů?

- A Pexeso
- B Puzzle
- C Křížovku
- D Osmisměrku
- E Jinou, uveď jakou...

Otázka č.13: Uvítal bys rozšíření hry i do dalších odborných předmětů, kde se doposud nepoužívá?

- A Ano
- B Ne

Otázka č.14: Jaký je Tvůj názor na použití hry s ohledem na Tvoji absenci?

- A V hodinách, kde je využita hra se absence dopouštím méně
- B Použití her ve výuce nemá vliv na mou absenci
- C V hodinách, kde není využita hra se absence dopouštím více

Otázka č.15: Představ si, že jsi v roli učitele, myslíš si, že hra může žáky zaujmout?

- A Ano, určitě je zaujme
- B Ne, myslím si že na výuku to nemá vliv

Otázka č.16: Představ si, že jsi v roli učitele, používal bys hru ve výuce odborných předmětů?

- A Ano
- B Ne

PŘÍLOHA P II: REŠERŠE VYBRANÉ LITERATURY

Kniha: 1000 her pro školy, kroužky a volný čas

Autor: Hanns Petillon

PETILLON, Hanns, 2013. *1000 her pro školy, kroužky a volný čas*. Vyd. 1. Brno: Edika. ISBN 978-80-266-0095-4.

Rozsáhlá publikace pojímající tisíc her různých zaměření, která je určena jak rodičům, tak i odborné veřejnosti. Kniha má dvě části, teoretickou a praktickou. Teoretická část je zaměřena na hru, hledá odpověď na to co je hra, uvádí základní důvody proč používat hru na základních školách a také uvádí kritéria, která ovlivňují výběr hry. V teoretické části autor dále uvádí typologii her, rozlišuje hry na tzv. play a games (Petillon, 2013, s. 25-26).

Prakticky zaměřená část knihy obsahuje přesně tisíc her, jak již vyplývá z názvu publikace. Tuto knihu považujeme za velmi zdařilou. Jako pozitivní hodnotíme rozdělení her do charakteristických skupin s podobným zaměřením anebo podobnými rysy. Autor rozlišuje hry na rozvoj sociálního učení (interakční hry), rolové a dramatické hry, hry na představivost a zklidnění, hry na učení se všemi smyly, pohybové hry, hry na soustředění a pozornost a výukové hry. Poslední kapitola je nazvána herní koutek. Tato část knihy je věnována společenským hrám. Právě deskové hry, kterými se zde autor také zabývá, nejsou v řadě publikací zahrnuty, což považujeme v této knize za přínosné obohacení sborníku her. Této knize bychom vytkli chybějící zařazení některých her do věkových kategorií, což by zajisté časově ulehčilo čtenářům, při vyhledávání vhodné hry pro konkrétní věkovou skupinu dětí.

Celkově knihu určitě doporučujeme, protože v ní lze nalézt mnoho inspirativních her a dobrý teoretický základ pro praktické provádění her.

Kniha: Metody aktivního vyučování

Autor: Dagmar Sitná

SITNÁ, Dagmar, 2009. *Metody aktivního vyučování*. Vyd. 1. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-246-1.

Kniha metody aktivního vyučování je zaměřená na spolupráci žáků ve skupinách a používání metod aktivní výuky. Kniha podává velmi srozumitelný a výstižný teoretický základ práce se skupinou.

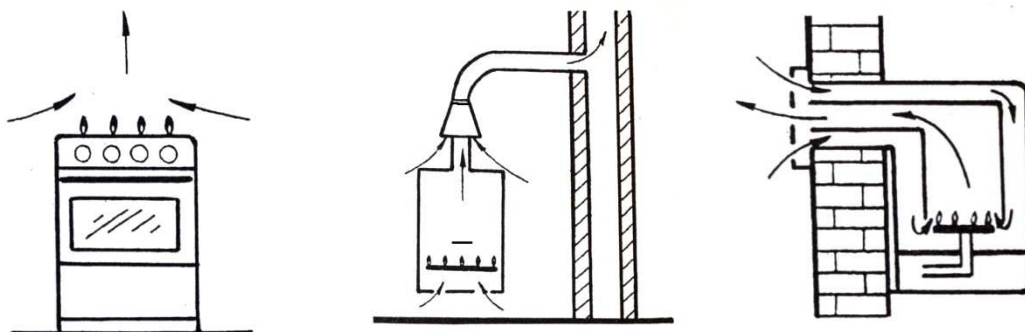
Za přínosné považujeme kapitolu zaměřenou na motivaci žáků k učení (Sitná, 2009, s. 18-24). Autorka zde podrobně popisuje učební cyklus včetně charakteristik jednotlivých fází, problém začarovaného kruhu neúspěchu a princip fungování kruhu úspěchu (Sitná, 2009, s. 24-28). Teoretická část dále pojednává o učebních stylech a s tím souvisejících typech žáků (Sitná, 2009, s. 35-42). Za přínosné považujeme popis charakteru práce žáků a učitele v souvislosti s pracovními skupinami. Autorka popisuje optimální velikost pracovních skupin a problém, které mohou vzniknout s malými nebo příliš velkými skupinami. Problémem zůstávají žáci, kteří se z nějakého důvodu nezapojují do skupinové práce. Autorka nabízí možné varianty jak tyto vůdčí a aktivní nebo naopak pasivní a flegmatické žáky zapojit (Sitná, 2009, s. 53-58). Z této části jsme zároveň čerpali v naší bakalářské práci.

Praktický část knihy obsahuje již konkrétní návody na skupinovou práci, konkrétně návody na aktivní výuku formou skupinových vyučovacích metod jako je např. brainstorming, mentální mapování, ale také princip semináře a tvorby seminární práce. V závěru knihy se autorka zaměřila na pedagogické hry, které mohou učitelé využít ve výuce.

Knihu doporučujeme, jelikož obsahuje jednoduše a efektivně popsané základy skupinové práce ve výuce.

PŘÍLOHA P III: PRACOVNÍ SEŠIT

A. Spotřebiče dělíme také podle způsobu přívodu spalovacího vzduchu a odvodu spalin. Rozlišujeme tři druhy provedení spotřebičů. Přiřad'te k následujícím obrázkům charakteristiku:

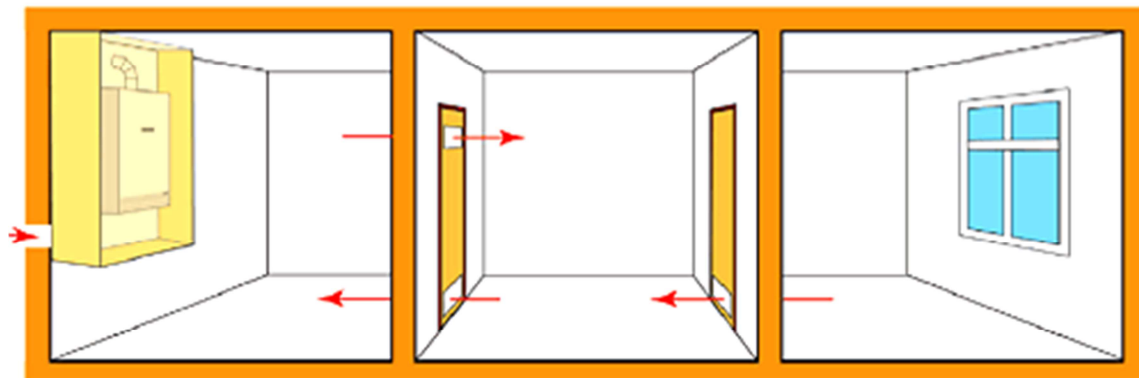
1. Vzduch pro provoz spotřebiče je přiváděn z venkovního prostoru (respektive z komína). Spaliny jsou odváděny také do venkovního prostoru (do komína).
2. Kategorie B
3. Kategorie A
4. Patří sem většina spotřebičů používaných v domácnostech: spotřebiče s atmosférickými hořáky, průtokové ohřívače vody zapojené do komína či s vlastním kouřovodem, některé typy topidel aj.
5. Spotřebič bez odvodu spalin
6. Na umístění spotřebičů nejsou kladeny žádné požadavky na objem prostoru ani na větrání, jelikož si spotřebič vzduch přisává z venkovního prostoru.
7. Mají největší nároky na větrání a objem prostoru, ve kterém jsou umístěny. Podmínkou pro umístění spotřebiče je přímo větratelný prostor se stálým zásobováním vzduchem, okna a dveře těchto prostor musí být provedeny bez těsnění.
8. Spotřebiče uzavřené konstrukce.
9. U novějších průtokových ohřívačů se můžeme setkat s bezpečnostním opatřením (např. firma Junkers – bezpečnostní zařízení Oxystop)
10. Kategorie C
11. Do této kategorie řadíme: plynové sporáky, plynové chladničky, dále některé typy průtokových ohřívačů vody, laboratorní kahany aj.
12. Vzduch pro provoz spotřebiče je přiváděn z prostoru, v němž je spotřebič nainstalován. Spaliny jsou odváděny do venkovního prostoru.
13. Vzduch pro provoz spotřebiče je odebírán přímo z prostoru, ve kterém je spotřebič instalován, Spaliny jsou následně odváděny do téhož prostoru.
14. Prostory pro umístění takového spotřebiče již nemusí být přímo větratelné, okna a dveře těchto prostor musí být provedeny bez těsnění (pokud není zajištěn přísun vzduchu jiným způsobem).

B. Vyberte správnou odpověď:

- 1. S jakými plynovými spotřebiči jsme se mohli dříve v domácnostech setkat?**
  - a) plynové žehličky, pračky či ledničky
  - a) plynové televize, mikrovlnky, sporáky
  - b) plynové myčky, pračky, rádia

- 2. Lze přestavět plynový spotřebič ze zemního plynu na propan-butan?**
  - a) ne, zákazník musí předem vědět, na jaký plyn bude spotřebič připojen
  - b) ano, je to zcela běžné a není potřeba na spotřebiči nic měnit
  - c) ano, při přestavbě je nutné provést výměnu trysek všech hořáků

- 3. K čemu slouží pojistka STOP-GAS u plynového sporáku?**
  - a) k elektrickému zapálení plynových hořáků
  - b) ke zjištění unikání plynu
  - c) k uzavření přívodu plynu do hořáku při nechtěném zhasnutí plamene

- 4. Co je tzv. bojler?**
  - a) zásobníkový ohřívač vody
  - b) průtokový ohřívač bez nutnosti odtahu spalin
  - c) průtokový ohřívač s nuceným odtahem spalin pomocí ventilátoru

- 5. Pro který typ spotřebiče je typické bezplamenné spalování?**
  - a) pro kondenzační kotel
  - b) pro infrazářič
  - c) pro přímotopný agregát

- 6. Jsou plynové chladničky hlučné?**
  - a) ne, pracují zcela bezhlučně
  - b) ano, proto se s nimi v domácnostech běžně neseťkáme
  - c) ano, ale pouze při zhasnutí hořáku

C. Vepište do obrázku, o jaký druh prostoru se jedná. Následně tyto prostory charakterizujte:

Větraný prostor -

Trvale větraný prostor –

Přímo větratelný prostor –

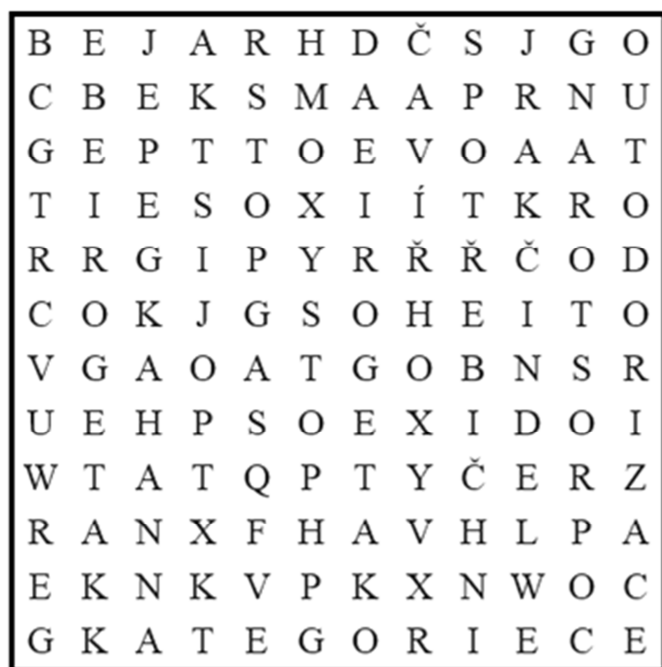
Nepřímo větratelný prostor –

Nevětraný prostor –

D. Doplňte - Spotřebiče v provedení A:

- Odebírají vzduch pro spalování z _____ ve kterém jsou umístěny a spaliny jsou odváděny do téže místnosti.
- Musí být alespoň v _____ místnosti.
- Zákaz umístění:
  - ...
  - ...
  - ...
- Průtokové ohřívače: příkon do _____ (kW)
- Spotřebič má pouze jeden vývod teplé vody, a to v téže místnosti, ve které je instalován.
- Spotřebič se nepoužívá na dlouhodobé odběry teplé vody (vana, sprcha).
- Průměrná světlá výška místnosti je _____ (m).

E. Najděte všechna slova v osmisměrce:

KategorieA
KategorieB
KategorieC
Spotřebič
Odorizace
Pojistka
Lednička
Prostor
Oxystop
Stopgas
Ohřívač
Kahan

(Novák, 2002, s. 74-96)

PŘÍLOHA P IV: SOUHLAS S PROVÁDĚNÍM DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ

Souhlas s prováděním dotazníkového šetření

Organizace: Střední škola technická, Přerov, Kouřilkova 8

Adresa školy:

Střední škola technická

Kouřilkova 8

750 02 Přerov

Žádám Vás o souhlas s poskytnutím výzkumného materiálu ve formě výročních zpráv školy a umožnění provádění dotazníkového šetření, týkající se mé bakalářské práce na téma: „*Hra jako prevence záškoláctví na střední škole*“.

Vzhledem k citlivosti zkoumané problematiky je náležitá pozornost věnována etickým otázkám a zajištění bezpečí informantů. Důraz je kladen na **anonymitu informantů a mlčenlivost výzkumnice ve vztahu k osobním údajům o účastnících výzkumu.**

Ing. Hana Mrvová, DiS.

STŘEDNÍ ŠKOLA TECHNICKÁ
750 02 Přerov, Kouřilkova 8
IČ: 190 13 833
DIČ: CZ19013833 ②

V Přerově dne 22. 12. 2014

Podpis: .....

Mgr. František Šober, ředitel školy

